

Aleksandra Kristova

TAAZÄ LÜZGERÄ KARŞI

Komrat

2021

Taazä lüzgerä karşı

Kiyadı tiparlamaa deyni finans yardımını verdi

GAGAUZIYA BAKANNIK KOMİTETİ

Avtor: *Aleksandra Kristova*

Redaktor: *Petri Çebotar*

Maketçi: *Viktor Kopusçu*

Kapak: *Dimitri Palaçor*

***Sevgili uşaklarıma
Allaya, Fediyä hem Oleseyä
adêêrım***

OKUYUCULARA DANIŞMAK

Zaman hayır olsun, paalı dostlar! Bän, Ana dili yazıcısı, dilimi severim, ona hatır güderim, ona baş iilderim. Ana dilimdä lafederim, yazêrım, düşünerim, dua ederim. Nedir büünkü gündä bizim Ana dilimiz? O bizim varlımız, soluumuz, yaşamamız, koruyucumuz, kurtarıcımız, anamız hem bobamız, istoriyamız. O bizim kaavi köklerimiz, da bän, nicä dä başka yazıcılar, yaradarkan Ana dilimdä, dökerim su o köklärä, ani kurumasinna. Gagauz dilinin kökleri derin, ama onnar başlêêrlar kurumaa. Biz bu köklerin dalları hem yapraklarıyız, biz sulêêrız kökleri, lafederäk gagauz dilindä. Gagauzların var kendi sayafaları dünnä istoriyasında, ama o sayfalar biraz kapalı bizdän. Salt bir sayfa açık, ama o en zengin bir sayfa – bizim ana dilimiz. Onun yardımınna açılacak öbür sayfalar da.

Yaratmalarımnda neleri yazêrım? Herbir işi, ne ilgili bizim büünkü hem geçän yaşamamıza. Kendi, kimseyä benzämeyän, üzümüzü yazdırêrım. Ana sözü – o bir büülü kristal havası. Kalmasın sessiz bu büülü havamız, ötsün sonsuza kadar.

Ana dilim – ilin kanatlı kuş!

Allahtan kalma

İlktän vardı salt bir laf,
O laf vardı bir – Allah!
Hepsi onu kullanardı,
Kendi dilindä annardı.

Dilimiz – taazä alaf:
Ev, ana, adam, taraf,
Bülbül, gül, zümbül, baalar –
Ne gözäl bizim laflar!

Dilimizdä – bereket,
Büük raatlık hem dä kısmet.
Onda – Ana sevgisi,
O – bir Allah vergisi.

Say başka da dilleri,
Git onnarlan ileri,
Ama dilindän atılma,
Onu koru hem brakılma.

İlktän vardı salt bir laf,
O laf vardı bir – Allah!
Ruslara ötärdi rusça,
Ama bizä – GAGAUZÇA!

Ana dili

Eveldän geldi, belli,
Sevgili Ana dili,
Ensedü duşmannarı,
Dolandı bayırları.

Atladı çukurları,
İşledi bozkırları.
Yazıldı anmak taşa,
Büün nedän kaldı aşaa?

İlin kanatlı bir kuş,
Yalabık, nicä gümüş.
Käämil, nicä gök kuşaa,
Gagauz dili, yaşa!

Kantarlamak

Ne oldu benim milletimä?
Nesoy o döndü yaşamaya,
Ani büün koydu pak neetinä
Kendi dilini kantarlamaa?

Yas-pus ettilär dilimizi,
Taa paalı çıkêr yabancılar.
Kim deli etti fikirmizi?
Acıdan baarêrlar sancılar.

Nezaman süündü o duygular
Hem sevgi ana sözlerinä?
Ne fayda – öter o türkülär,
Aar nacak urêr köklerinä.

O, kimä deyni paalı para,
Dilindä bulamêêr faydayı,
Ama sıbidarkan kantara,
Yanına atêr o anayı.

Seläm, dostlar!

Seläm, dostlar, seläm, büüklär!
Bän – gagauz, küçük oláním.
Bana deyni bizim köklär,
Gagauzluk paalı – inánın!

Benim Vatanımı koruyun,
Duuma erim olsun belli.
Bilsin dünnä, ani soyluyum,
Hem var bendä ana dili.

Makarki bän taa pek ufakım,
Ama tezdä bän büüyecäm.
Ana dilimi işitmärsäm,
Bän ne, soysuz mu kalacam?

İsteerim lafetmää bizimcä,
Ürääm bundan olsun dolu.
Da anaya başı iildikcä,
İşideyim: «Benim oolum!»

Da ozaman açık yakaylan
Bän gagauz sayılam.
Hem dä türküylän hem şakaylan
Bu dünnedä örüyecäm!

Mutlu bän kalacam sizinnän,
Oldyunan büük, üüsek boydan.
Bir gagauz Ana dilinnän,
Derin hem evelki soydan.

Vatanımı severim!

Kismet

Büük kismet, kalktıynan erken,
Kendi topraana basmaa.
Güllü başçaya girdiykän,
Kokudan sersem olmaa.

Aulda, dolu fidannan,
Kuş sıklını seslemää.
Kirezi, çiçek açtıynan,
Yavkluyu gibi sevmää.

Siiretmää, nicä açêrlar,
Kauk gibi çiçeklär.
Nicä ilkyazın diişerlär,
Her gün başka feneşlär.

Şaşmaa, ani ev boyunca
Büüyer biyaz ergivan.
Da mayıl olmaa doyunca,
Ne helal bu pelivan!

Tanışmaa bütün dünnäylän –
Sevmää kendi erini,
Korumaa bütün güüdäylän
Vatanı hem evini!

Erdeki cennet

Gélin, girin hem gezinin
Bir cennet aulunda.
Benim gibi dä sevinin
Ona, ne var burada.

Kulaanı sarêr büülü bir
Şen yaprak şıptıtısı.
Dallar arası şilêêr bir
Dipsiz gök sızıntısı.

Herbir fidanda siz duyun
Meyvaların bolluunu,
Güllü başçada buyurun
Çiçeklerin soluunu.

Hem mayıl olun günnärlän
Türlü kuş türküsünä,
Hem sevinin bülbüllärlän
Sıcak yaz gecesinä!

Lafa durun fidannarlan
Bu cennet köşesindä.
Gölgeyä çaarêr dallarlan
Büük bir şatra cevizdän.

Bu cenneti biz düzeriz,
O bizim elimizdä,
Açan hepsini severiz
Onnarı, ne var erdä.

Eni ömür

Keser sinişka gözleri,
Dannar açık hem pak.
Kaba kaarcaazlan erleri
Sardı maavi kalpak.

Kesilmeer kuş türküleri,
Geler taazä soluk.
Göktä bulut dizileri
Biyaz, nicä pamuk.

Saklıydı dün şafklı güneş,
Durardı o tunuk.
Büün sä yanêr, nicä ateş,
O göklerde duruk.

Keflendirer bu havalar,
Kâr şaraptan beter.
Sabaalen biyazêr dannar –
«Telli» horoz öter.

Bir şamataylan kırlardan
Ergin sular akêr.
Bir büük kuvetlän yıl-yıldan
Eni ömür basêr.

Vatanımı severim

İlkyaz havası gelärkän,
Kırlara kaçêrım.
Taazä lüzgerä, esärkän,
Üzümü açêrım.

Yukardan güneş şılarkan,
Sıcaanı alêrım.
Cıvırlıga şen çalarkan,
Göklerä bakêrım.

Kır çiçekleri açarkan,
Kär semelenerim.
Serin pak suyu aararkan,
Çöşmeyä inerim.

Dolaylar da eşerärkän,
Pek çok sevinerim.
Taraflıma, gezinärkän,
Bän seläm vererim.

Tepedän uzaa bakarkan,
Dannarı görerim.
Ana topraama basarkan,
Kısmetli olêrım.

Gök kuşaa eri sararkan,
Ardına gezerim.
Herbir zamanda yaşarkan –
Vatanı severim!

Yamuk güz

Sarardı yapraklar, sarardı.
Yol yaza hem sıcaa kapandı.
Kısalêr aydınnık gün-gündän,
Ama hep bayılêrım güzdän.

O renkli resimi yazıldı,
Sansın büyük bir usta kazandı.
Güz giidi rubayı tutmalık,
Giyyimdä boyalar karışık.

Sıcaanı hiç istämeer vermää,
Savaşêr güneşli yamulmaa.
Taa açêr kokulu gülleri,
Hem dä raat hem yalpak günneri.

Güz çiçään kokusu boşandı,
Başçalar hem daalar uslandı.
Silkiner yapraktan fidannar,
Dumannı çin-sabaalen dannar.

Baalarlar hem kırlar karardı.
Göklerdä bitki turna baardı.
Güz geler, çiskinni hem tunuk,
Büünkü gün güneşli hem duruk.

«MALAY KAŞICAA!»

Kongazçıma geldi güz,
Ama hep güneş.
Biçilmiş kırlar durêrlar
Nicä bir vırtej.

Tatlı üzümü verdi
Dolay baalarlar.
İlinnenmiş, dinnener
Renkli çotuklar.

Bol ürekli yaz kaçtı,
Tozattı danda.
Sıcaanı güzä braktı
Tatlı meyvada.

Bu sıcak, güneşli güz
Oldu pek yalpak.
Durêr gercik dolaylar,
Nicä bir duak.

Taazä soluk, cömert er –
Bu bir büyük kısmet.
Yıl-yıldan bizä verer
Zengin bereket.

Kaynadı şarap koyu,
İşidi turşu.
Datmaa eni yutkuyu
Çaarêr komuşu.

Var raatlık hem usluluk –
Pek paalı konu.
Salt olsun birlik, dostluk –
Korumaa onu.

Kongazçık dattı renkli,
Gözäl baticää.
Üzü käämil, güneşli –
«MALAY KAŞICAA!»

Orak ayı

Aar sıcak durêr günnärlän
Kızgın orak ayında.
Gevredi arpa boodaylan,
Sansın haşlak fırında.

Kurudu eski toloka,
Kararêrlar çatlaklar.
Sıcak erä, yaamur yokkan,
Silkiner pıtıraklar.

Çoban koyun sürüsünnän
Gider uzak çöşmeyä,
Geçirmiş iki elinnän
Sopasını arkaya.

Payında çiftçi kazarkan,
Paşoyu ottan söker.
Çetin erä urularkan,
Kazma, nicä çan, öter.

Güneş yakêr üülenädän,
Sora gün aktarılêr.
Taazä lüzgercik esärkän,
Sansın hepsi diriler.

Avşam taa pek yaklaşarkan,
Aar sıcaan biter soluu.
Ortalık ta serinnärkän
Baaşlêr raatlı hem bolluu.

Gün kauşêr. Saklandıkça,
Aarlaşêr kırmızısı.
Kızarêr dannar, gittikçä,
Nicä manca boyası.

Kurak Bucakta

Yaamur yok. Sıcak lüzgärlän
Genä Bucaa bunalıtı.
Kıvrıldı papşoy da bunnan
Çiftçıyi geeri attı.

Gevredi başça. Tozlarlan
Karıştı eşilliklär.
Hiç soluk yok hem günnärlän
Yanêr er hem dä göklär.

Kaçtı su. Adam kahırlan
Çıkardı boş bakırı.
Susuz beygir susuz sırlan
Aktarceklar ahırı.

Pınarlar kuru. Duaylan
İnsan çaarêr yaamuru.
Evceezlär patlak suvaylan
Bekleer taazä çamuru.

İkindidä gün. Bulutlan
Kararêr dan uzakta.
Çiftçi bakêr büyük umutlan –
Bitsin kurak Bucakta.

Akêr derecik

Küüdä derecik akêr,
Yolu dolaşık hem buruk.
Gündüz suyu bulanêr,
Gecä dä olêr duruk.

Kuşlar onda yıkanêrlar,
İçerlär suyu hayvannar.
Derä boyunda büüyêrlär
Çayır otları hem fidan.

Ayazkan, sular donêrlar,
Akêrlar buzun altında.
Kaaazlar üstünä konêrlar,
Gezerlär derä boyunda.

Gündä buzlar yalabêêrlar,
Sansın kayış gümüştän.
Onda uşaklar kayêrlar,
Cinnêêr derecik gülüştän.

İlkyaz geldiyän, başlêêrlar
Yalpak güneşli havalar.
Ama derä dä dirilmeer,
Onu tıkadı gübürlär.

Derä yanında dizilerlär
Temiz hem düzgün evlär.
Derecihtë yıvınêrlar
Üüsek gübürlü tepelär.

Ay tutuldu

Yaz. Gecä aydinnık,
Yıldızlar yalabêr.
Dolu ay göklerden,
Nicä kız, sırdêr.

Gökün yok buludu.
Dolaylar sak, duruk,
Ama Ay tutuldu
Da oldu pek tunuk.

Bu fasıl resimä
Şaşêr hepsi erdä.
Sansın Ay üzünä
Çektilär bir perdä.

Er Ayı kiskandı
Aydinnık dünneyä.
Üzünü sakladı,
Ki kalsın gölgeyä.

Bu gecä Ay Erä,
Kär gelin mi oldu?
Şafk etti göz-görä
Da birdän tutuldu.

Boş evlär

Eski boş evlär, nicä üüsüz,
Küsülü durêrlar sokakta.
Yaz geçer, gelir yaamurlu güz,
Kimsey peydalanmêr tokatta.

Evleri sarmış pıtıraklar,
Silkiner taşlar sundurmada.
Çürüyer gittikçä kapular,
Kırlamış kuşlar da yuvadan.

Hepsi evlerdä bir zamanda,
Şen ötärdi ses hem dä gülüş.
Uşaklar oynardı harmanda,
Yaşamak tatlıydı, nicä düş.

Daalıştı büüdüyünän uşaklar,
Geçindi anaylan-bobalar.
Boş evi yıkêrlar yaamurlar,
Karardı eski o duvarlar.

Soludu o düz pervazları,
Patladı sinişka kireçlär.
Silkindi evin tavannarı
Hem doldu gübürlän içerlär.

Geçin içindän bu evlerin,
Onnarın sıcaa taa duyulêr,
Sansın geçinmiş saabilerin
Ruhları evdä taa bulunêr.

Sobada durêr eski küllär,
Köşedä süpürgä dayalı.
Yanında bakırlan kömürlär,
Erlerdä dä pala korafılı.

Yalnızça durêr tafta sofrası,
Kimsey onda yazmêr pazzama.
Ayleyi toplamêr barabar,
Üstündä dä tütmeer gözlemä.

Burada yaşardı kişilär,
Ses gelärdi herbir odadan.
Duvarda kaldı salt patretlär,
Sararmış onnar da vakıttan.

Bir tunuk ikona köşedä
Panaiyanın üzünnän kahırlı.
Dokuma kilim dä duvarda
Payacan ipliinnän sarılı.

Pençerlerin tunuk gözleri
Koparêrlar pek canımızı.
Unutmaa pek zor bu evleri,
Neredä braktık anamızı.

Açsın Bucak!

İsteerim, ani topraamda
Açsın güllü başça.
Otlar dolay yamaçlarda
Büüsün, nicä fırça.

Bucaan maavi göklerindä
Salt kuş sesi ötsün.
Gök tä ana erlerimdä
Pak yaamurlar döksün.

Dallar sarksın meyvalardan,
Üzüm tatlı olsun.
Allaa kurtarsın beladan
Hem ii yola koysun.

Halkım olsun bir büyük aylä,
Şen, raat hem dä uslu.
Bucak açsın, nicä laalä,
Binnärcä yıl dursun.

Saalıklan işlensin kırlar,
Gençlär kırı sevsin.
Hem yaşayan gagauzlar
Ana Dili bilsin.

Uygun olsun pek insannar,
Yollar – dooru hem düz.
Şaşsın gelän musaafirlär:
«Ne sarp bu gagauz!»

Büülü kristal havası

Eni yıl kutlaması

Eni yıl kutluca olsun
Sizä, paalı dostlar!
Sevgiylän üreeniz dolsun,
Dolu olsun sofrä.

Aslı çıksın istemeklär,
Enilensin cannar.
Ensämesin denemeklär,
Şafklı dursun dannar!

Yollarınız açık olsun,
Sizä – başarılar.
Yolda da aydınnık sarsın,
Nicä biyaz kaarlar!

Gagauz kışı

Bekleeriz biz kışı kaba kürtünnän,
Ama geler yaamur hem dumannar.
Koyu o çamuru çineeriz günnän,
Dumannardan görünmeer hiç dannar.

Göklär dä çekiler kara bulutlan,
Hem dä yufka o bacalar tüter,
Gecä er tutunêr incecik buzlan,
Sabaalen genä saçaktan damnêr.

Yaş fidannar dolu saçak kuşunnan,
Cıvlêrlar, getirip biraz şennik.
Boşta köpek eşer suuk burnusunnan
Gübürleri – aarêr hep imeelik.

Üsüz gibi, çıplak kırlar durêrlar,
Uykulan sarılı sessiz küülär.
Salt git-gidä hep taa pek eşerlerlär,
Zümrüt gibi dolayca güzlüklär.

Vakit hızlı döner kısa günnärlän,
Kış uzadêr darsık geceleri.
Ama yaşêeriz biz çetin umutlan,
Ki görecez «biyaz giyimneri».

Büülü kristal havası

Kışın yarısında sıktı ayaz,
Eri örttü yalabıklı çarşaf biyaz.
Dolayları pekçä o dondurdu,
Evlär nicä gümüş saray oldu.

Biyaz kavaa da buzlan donattı,
Örtülerä şişä kalpak attı.
Dallar kavaklarda oldu kristal,
Herbir dalcaaz öter, nicä kaval.

Lüzgär yavaş o dalları cıngırdadêr,
Sansın incä seslärän bülbüllär çalêr.
Temiz hem yaldızlı kışın bu sayfası,
Masal gibi öter büülü o havası.

Ateş gibi gündä kavak yanêr,
Herbir dalcaaz yalap-yalap eder.
Tantelilärlän örüldü dallar,
Kıvrak boylu kavak, sansın bir kral!

Sadecä kış baaşlêr bölä masal,
Cömert saçêr gümüş hem dâ kristal.
Büülü türküylän kış havaları
Göktän atêr altın yıldızları.

Eni yıl Kongazçıkta

Kış sardı küüyümüzü,
Sansın bir tulumnan.
Her gün kaar atıştırêr
Hem saurdêr günnän.

Kongazçık biyaz oldu,
Kış oynêr küücäazlän,
Yollarına kuş tüüyü,
Silkiner kaarcaazlan.

Eni yıl yortuları,
Küü dolu uşaklan.
Şen uşak sürüleri
Gezer kutlamaklan.

Aşaaki kışlá uuldêr
Bütün gecelärlän.
Hêy-hêycılar hep kutlêr
Eski türkülärlän.

Yukarkı kışlá dolu
Genç kutlacılarlan.
Sokakta düüyey daul
Baalı basmalarlan.

Seviner kışlalılar,
Yortuyu bakêrlar.
Sabaayadan klisedä
Hep dua ederlär.

Eni yıl zengin olsun,
Kısmetli, islää.
Kongazçık da yaşasın
Birliktä, bilä!

Kongazçık uyanêr

Gücük ayda ansızdan boşandı kaarlar,
İlkyaz kokusu gelir, açıldı dannar.
Başladı sular akmaa, uyanêr küücääz.
Gecelärlän dolu ay – kadifä gülcääz!

Kış taa brakmadı bizi, erken dondurêr,
Kongazçın sokakları buzdan yalabêr.
Sendelleer ihtär buzda, gülümseyeräk,
Seviner, ani güneş sıcak hem yalpak.

Seviner, ani kıştan çıkêr saa-selem,
Ama taazä soluktan o biraz sersem.
Açık-maavi göklerdän kamaşêr gözü,
Genä dä saklı güler şenniktän üzü.

Aralandı karannık sak havalarda,
Kär gelsä dä saurgun – ilkyaz arkada.
Çalacak kuşlar tezdä şen türküleri,
Yaşamanın gelecek kısmet günneri.

Ay Yordan yortuları

Saugun geldi ayazlan,
Gecedän sardı eri,
Kırı döşetti biyazlan
Hem yıvdi kürtünneri.

Çevirder lüzgär kuvetlän
Toz-dumannı kırları.
Çalêr örtü keremetlän
Saugun sıklıkları.

Uluyêr boran üfkäylän,
Üfleer herbir deliktän,
Kaldırıp kaarı püskäylän,
Atêr aşaa kiriştän.

Saklandı dannar küülärlän –
Taa ii oturmaa evdä.
Görüşärseydin lüzgärlän –
Önüdü biyaz perdä.

Saugun geldi ayazlan,
Getirdi büyük kaarları.
Klisedä olêr ayazma –
Ay Yordan yortuları.

Eni yıl istedikleri

Gelsin Eni yıl bir taazä soluklan,
Yaasın kaarlar, dolay biyaz olsun.
Gelsin enilenmiş bir dooruluklan,
Darsık cannar kismetlän pak dolsun.

Çamnar tutuşsunar eni şafklarlan,
O şafklardan daalsın ay-aydınnık.
Er birleşsin o yaldızlı göklärlän,
Da erleşsin erdä bir uygunnuk.

Eni yıl başlasın bir şen gülüşlän,
Ötsün salt kismetli uşak sesi.
Sokaklarda konuşulsun cümbüşlän,
Da taa kolay geçsin kış gecesi.

Ayaz Boba gelsin, baalı kuşaklan.
Eni Yıl daldırsın tatlı düşä,
Kaar da sarsın eri, nicä uşaa,
Biyaz, kaba hem yalabık kundaklan.

Kendi yolum

Dooru yol!

Uygun benim ömürüm çeketti,
Yıllar, dolu gül gibi, sarılêr.
Eni yaşamak ta belli etti,
Ruhum yukarda, nicä kuş, uçêr.

Erin üzünü küçüktän sevdim,
Şaştım, nicä gün dannarda duuêr.
Hem hergünkü avşamı bekledim,
Bakmaa, nicä gün gözäl kauşêr.

Yaşamanın özünü aaradım,
Savaştım onun ucunu bulmaa.
Da önemniyi artık annadım –
Üreenä läázım sevgiyi brakmaa.

Çoktan kendi yolumu buldum,
Sevmedim başka izlerä basmaa.
Ömürdä şennik kurajı tuttum,
Becerdim kolay kanatsız uçmaa.

Fena laflara yolu kapadım,
Ensedim ömürün herbir zorunu.
Bir büyük hem paalı işi annadım:
Läázım tutmaa salt kendi uurunu.

Ana topraama bän hatır güttüm,
Kalan işlär – gelennär-geçennär.
Vatanı sevdim – o beni büüttü,
Buralıdır hepsi beni sevensär.

Yalan dünnedän başladım kaçmaa,
Duuma erimä başımı iilttim.
Salt o tarafa savaşêrım gitmää,
Näända Şafk, Akıl, Allahın iilii.

Kendi yolum

Bän giderim kendi yolunnan,
Bu yolda oluşlar pek çok.
Ama hep seçerim gözümnän
Näända var iilik, näända yok.

Kär düşsäm dä, o saat kalkêrım,
Umutlanmayım yardıma.
Bän üzümünän ona dönerim,
Kim ardınnan durêr bana.

Kısmetliyim, zerä haseetsizim,
Savaşêrım yapmaa iilik.
Kimsey beenmärsä, kaseetsizim,
Canımda var büyük ilinnik.

Çok var yol dünnedä, bilerim,
Bir yolu ayırêrım kendim,
Güleräk bän onda giderim,
Ne olursa olsun – yol benim!

Kismetliyim

Kısmeti aarardım pek
Yalan dünnedä.
Aktardım dolayları,
Gezdim hererdä.

Sevgidä onu beklärdim,
Onnan uuraştım.
Boşuna umutlanardım,
Sade dolaştım.

Sandım – şen konuşmakta,
Dostluk birliindä.
Bu kısmet sä kaybeldi
Gençliin dibindä.

Salt açan pişman oldum,
Bıktım beklemää,
Ozaman da annadım,
Neyä sevinmää.

Kısmet diil yukarlarda,
Deniz dibindä.
Varsaydı – o bulunêr
Senin içindä.

Sevin bu yaşamaya,
Gökä, buluda.
Kötüyä uuraşma hiç –
İç duruk sudan.

Kısmetin cuvabını
Ansızdan buldum.
Kismetliyim taa çoktan –
Zerä bän DUUDUM!

Sesläyin!

Beni siz sayın ya da saymayın,
Atıp çirkin bakışları,
Kendinizdän bişeylär katmayın,
Eklämeyin günahları.

Benimnän olun ya da olmayın,
Sizdän istämeerim destek.
Salt yoluma gidärkän konmayın,
Ani koymaa bana köstek.

Beni inanın ya inanmayın,
Salt çekedärkenä uçmaa,
Kuvetlän üstümä hızlanmayın,
Ani aşaa beni çekmää.

Bendän atılın ya atılmayın,
Sade sölärkän sözümü,
Ani sesleersiniz – yapılmayın,
Boyamayın salt gözümü.

Beni okuyun ya okumayın,
Sade açıkkana canım,
Ona tükürmeyin hem basmayın,
Battırılısın deyni adım.

Beni siz sevin ya da sevmeyin,
Salt brakın ömürü datmaa,
Beni İuda gibi öpmeyin,
Ani ucuz deyni satmaa.

Bir bakış

Açan sän bana baktın,
Karıştı içim.
Gök maavi gözlerindän
Sansın su içtim.

Benizi gözlerinin
Okadar zengin,
Sansın zümrüt denizin
En fasıl rengi.

Maavi deniz dalgası
Türlü boyalı.
Gözlerinin renkleri dä
Ordan olmalı.

Şu derin bakışından
Uyandı duygum.
Yalpak laflar canımda
Erleşti uygun.

Sıcak yaz, yaamurlu güz,
Suuk, ayazlı kış,
Önümdä gecä-gündüz
Bir yalpak bakış.

Aydın-açık

Su gibi geçer yıllar – hiç duyamadım,
Ama uşak duygularından brakılamadım.

Yılın bir zamanını prost sayamadım,
Yazına da kışına da hiç doyamadım.

Çiçään en gözelini ayıramadım,
Başçadan bakışımı hiç alamadım.

O kaseetsiz gençliimdän taa suulamadım,
Güz çiçään kokusundan taa ayamadım.

Birkimseylän sevgiyi payedämedim,
Ana sevgisindän taa ii razgelämedim.

Günaadan bu dünnedä kurtulamadım,
Fenaya hem kötüyä sınaşamadım.

Parasız baaşıslara umutlanmadım,
Zorlardan da kaçmadım hem saklanmadım.

Neyi tuttum aklımda, ne tutamadım,
Sade Ana sözünü unudamadım.

Dünneyi gezdim – şaşmaa kär bıkamadım,
Ama taa raat evimdän er bulamadım!

Din yortuları, adetlär

Ana türküsü

Anası çalardı türkü uşaana,
Sarıp kundaklan, alıp kucaana:
«Uyu, benim pilim, uyu cancaazım,
Benim sasarkam, benim kancaazım!

Boban puluklan sürer kırlarda,
Eşersin paşoy bizim paylarda.
Sararsın çiftlär dolu başaktan,
Ani kolay sora çikalım kıştan.

Hamursuz kurumasın tafta tekneçik,
Ahırda aaç durmasın bizim inecik.
Dolapta ekmek olsun, bitmesin imää,
Olsun bana neylän seni emzirmää.

Hava yardımcı olsun ona kırlarda,
Yavaş yaamurlar yaasın merada.
Kurtarsın Allah onu türlü beladan,
Poyraz lüzgerindän hem dä toludan».

Anası çalarmış türkü uşaana,
Uşak ta dönärmiş onun sesinä.
Pek mutlu bakarmış, sesirgeneräk,
Hem dä uyuklarmış, gülümseyeräk.

Avşam sofrası

Güz avşamı. Bitki ok
Saklanêr danda.
Bucaan çayırçıkları
Kalêr dumanda.

Saabilär karşı çıkêr
Yorgun surlara.
Bir alaca karannık
Çökêr kırlara.

Ayleyi evä toplêêr
Avşam sofrası.
Ateştä yavaş kaynêêr
Kuzu çorbası.

Sofrada tüter kaba
Tombarlak ekmek.
Uşaklar dolayında
Oturêr dernek.

Onnar bobayı sesleer –
O bir baş erif.
Uşaklar ondan bekleer
İmeeyä teklif.

Hepsi elinä aldı
 Tafta kaşını.
 Ana yavaş duada
 İltti başını.

Duvarkı saat şen düüdü
 Avşam vakıdı.
 Ayleyi dolay yanına
 Sofra topladı.

Düündän sora

Bitti düün, sustu garmoni,
 Geçirdilär saadıcı.
 İçerdä güvä gelinnän
 Paralêêrlar pilici.

İkisi süüşü iyerlär,
 Olsun ayledä kismet.
 Kemikleri dä gömerlär –
 Eveldän ölä adet.

Sarfoş düüncülär daalêrlär,
 Çalkalêêrlar gençleri.
 Sokakta naara ederlär,
 Delerdip küülüleri.

Keflenmiş yorgun aşçıyka,
 Çökmüş kotlon başında,
 Oynêêr ateş, kızıştıkça,
 Tunuk küpä taşında.

Kaynadacak o beşädän
 Borcu kesmä çorbadan.
 Mahmurluu bozmaa sabaalen
 Genä gelecek insan.

Taman eslär uslanêrlar,
Horozlar başlêêr ötmää.
Erkendän gençlär kalkêrlar –
Büün olmaz çok uyumaa.

Güvä iki büyük bakırlan
Sulêêr aaç hayvannarı.
Gelin dä bir sert sürgeçlän
Kumnan uuêr kapları.

Musaafirlär toplanêrlar
Bakmaa eni gelinä,
Çalışkan mı, şeremet mi,
Hem kırnak mı işinä?

Komuşuykalar fitleerlär,
Bakıp üklük çiizinä,
Hep yoklêêrlar hem sayêrlar,
Koyup ellerini belinä.

İhtärlar da salt şaşêrlar
Çevirek genç gelinä
Hem dä pek mayıl olêrlar
Kıvrak kalın peliinä.

Güleräk üzü-gözünän
Güvä horuda oynêêr.
Girgincä gelin şen üzlän
Bir ayak üstündä döner.

Kaçınêr gelin günnärlän,
Koyup-toplêêr sofrayı.
Ama sıkça gecelärlän
Anêr ana-bobayı.

Yaşêêr salt bir büyük umutlan,
Bekleer o ii günneri.
Zerä ne, kâr boşuna mı
Gömdülär kemikleri?

Hêy-hêy!

Hayır olsun, saabilär,
 Selemneer hêy-hêycılar!
 Çıkın siz bizä karşı
 Hem çıkarın baaşışı!

Saabi, dök bizä şarap,
 Lafedelim tatlı laf!
 Şefk edelim salt iilää,
 Zenginnää hem dä birlää.

Çok saalık Allaa versin,
 Eni yıl kolay gelsin!
 Yıvsın pak kürtünneri,
 Paklasın ürekleri!

Versin hepsinä kuvet,
 Çok saalık hem bereket.
 Kuşlara, hayvannara –
 Hepsi diri mallara!

Aylenizä usluluk,
 Şoprona dolu unnuk.
 Boduça duruk oloy!
 Tavana tepä papşoy!

Damda baarsın kuzular,
 Olaklar hem buzaalar!
 Kümes kalmasın malsız!
 Kuşlar büüsün sayısız!

Sevsin gün evinizi,
 Bol yapsın elinizi!
 Sarsın kırmızı kuşaklan!
 Pat dolu olsun uşaklan!

Ayledä olsun varlık!
 Hep dolu olsun sandık!
 Güüdä bilmesin acı –
 At pardıya kolacı!

Bitmesin genç gülüşü,
 Bulü, uzat gümüşü!
 Ey, aga, brak vayberi!
 Bol ikram et zaybiri!

Genç kızda kaldı gözüm,
 Dalgalanêr genç üzüm!
 Hadi, sık sän tasmayı!
 Baaşla bana basmayı!

Bu evä hêy-hêy çaldık,
 İleri dooru vardık!
 Vani, Todi hem Andrey –
 Baaralım birdän: «Hêy-hêy!»

Kolada yıldızı

Büülü gecä, açan duudu uşak,
Geldi erä bir ayozlu mesiya.
Ana elinnän sarıldı kundak,
Uşak ta uslandı ana sesinnän.

Döşek ona oldu kaba saman,
O yısındı sıcak öküz soluunnan.
Laamda suuktan tutmuştu kırç tavan –
Üşümedi o genç ana oolunnan.

Büük ahırda uyardı kaseetsız,
Uykusunu Mariya koruyardı.
Göktä peydalandı şafklı yıldız,
Çobannara yolu aydınadardı.

Bir suuk laamda duudu kurtarıcı,
Boba oolu, kurtarıcı mesiya.
Onu, kim çekecek çirkin acı,
Türküylän uyudardı Panaiya.

Dirilerdän diri

Saat düüdü, da hepsi yazılar oldu,
Yanaana İuda nışanı koydu,
Ama pek ucuzdu bu acı öpüş,
Kazandı İuda salt otuz gümüş.

Soysuzu germäk için yaptılar stavroz,
Zeetlerä hazırđı günahsız Hristos.
Ölümä gitti, sansın dinsizin biri,
Kendisi sä vardı – diridän diri!

Sürünün dä vardı hakı kurtarmaa,
Ama baarınardılar: «Salt cezalamaa!»
Sürü bir sıra bilä olmadı pişman,
Kurbanını zeetledi, taa görüncä kan.

Genä daavacı sordu: «Bekim, kurtarmaa?»
Cuvap havada uçtu: «Kruçaya germää!»
«Kabaatsız, – deyardı kimsä, – lafları tatlı».
Çoyu sa inkär edärdi: «Germää – kabaatlı!»

Kaktılar enserleri dä – dayandı fakir.
«Prost et, Boba, sürüyü hem dä ver fikir».
Açık kannı yaralarlan güüdesi doldu,
Söledi bitki kuvetlän: «İstediin oldu!»

Üçüncü günü, geldiynän ayozlu Pazar, –
Dirildi mesiya, hem açıldı mezar.
Çarşaflardan çözüldü, tabuttan çıktı,
Bizim için o ölümün ölümü bastı!

Avtor maanileri

Kumamnan karşı geldik, mari,
Pınardan da su çektik, mari.

Omuzlarda suacı, mari,
Pınarın suyu acı, mari.

Kızın beli incecik, mari,
Fistanı da pek gecik, mari.

Pençereyi bän açtım, mari,
Saklı horuya kaçtım, mari.

Horuda görüşecez, mari,
Yavklumnan bakışacez, mari.

Şalınkanın püskülü, mari,
Bakma bana küsülü, mari.

Eşil fusta kırıklı, mari,
Benim yavklum bıyıklı, mari.

Çocuk sıktı tasmayı, mari,
Aldı kızdan basmayı, mari.

Basmanın işleniri, mari,
Mamu kızı everir, mari.

Kaaz sürüsü çayırda, mari,
Yavklum iner bayırdan, mari.

Yavklumun boyu kıvrak, mari,
Üreciim oldu yumak, mari.

Göktä yıldırım çaktı, mari,
Yavklucuum beni braktı, mari.

Nedän kismetim kaçtı, mari,
Cancaazımı pek yaktı, mari?

HEDERLEZ KURBANI

Gagauz küülerinä geler Hederlez – en büyük hem saygılı ilkyaz yortusu. Bu yortuya görä gagauzlar koydular ayın da adını – «Hederlez ayı». Hederlez yortusu razgeler altısına, Ay Görgi gününä. Ay Görgi sayılêr hayvan koruyucusu. Bu yortuya başka türlü deerlär Hayvannarın Paskellesi. Çiftçilik, hayvancılık, yaşamak girer yaz zamanına. Nesoy olacak bu zaman? Verecek mi yıl gözäl bereket, yaayacak mı faydalı yaamurlar, zeedelenecek mi hayvannar, kuşlar? Olacak mı insanın saalı? Bunun için Allaha läözüm dua etmä, ama ilkin läözüm vermä kurbani. Kurbanın pek derin kökleri. O köklär çekilerlär o vakıtlardan, açan insan çeketti erdä yaşamaa da duydu kendi yufkalını üüsek gök kuvetleri önündä.

İhtär gagauz karıların arasında yaşêr bir kısa inan, ani kalmış taa dädulardan. İlkin, binnärcä yıl geeri, kurban verär-

mişlär ilk uşaanı ayledä. Bir adamın yokmuş uşaa, da o yalvarmış Allaha versin ona bir ool: «Makarki iki-üç yaşınadan sevineyim ona, Allahım, sora getirecäm onu sana kurban». Allaa baaşlêr ona bir ool. Çocuk üç yaşında olduynan, adam istemiş onu kurban gibi kesmä, ama ayozlar göktän durgutmuşlar onu da demişlär: «Dökmä kabaatsız uşaan kanını. Ya bak, te o yakın çalılıkta kaçınêr bir kara koçcaaz, kes onu, da o sayılacak kurban». Adam ölä dâ yapmış. Derisini islää paklamış, kıymış da yapmış ondan koliva, ani hepsi datsın. Bundan ötä, insan başlamış erkek hayvannarı kurban getirmä.

Nesoy hayvanı ayırmışlar kurbana evelki gagauzlar? Nışannarmışlar en gözäl hem besli tosunu, koçu, erkek kuzuyu. Büünkü gündä getirerlär kuşların aralından da erkekleri: horozları, kurkannarı, raçoyları. Kurban ya kesiler, ya da baaşlanêr diri. Ama adetçä kurban getiriler gevşenän ev hayvannarından, mutlak erkek.

Kaç kurban hayvanı kesilecek, sayıklêrlar insana görä. Kurbannık hayvannarı nışannêrlar vakıtları, ayırêrlar en besli hayvanı da bakêrlar o zabunnamasın, yaralanmasın, hastalanmasın. Kurban kesiler bir fidanın altında sabaalen erken, taa gün çıkmadıynan. Kesmä kurbani tutunêr en becerikli adamnar. Karılar da bu vakıt hazırlêrlar booday ya bulgur: saurêrlar, ayıtlêrlar, yıkêrlar. İlkin kurbanlık kuzunun buynuzuna yapıştırêrlar bir mum, tutuşturêrlar onu, mumun yanına şiritlän baalêrlar klisedä ayozlanmış bir parça ekmek hem tuz. Adetçä ilkin tütüderlär hayvanı, okuyêrlar duaları, sora, dönüp gün duusuna dooru, deerlär: «Hadi Allaa kablet-sin!». Bir dâ damna kan diil lüzüm düşsün o erä, neredä gezer insan, o betere kurbanın kanını, toplayıp bir kaba, dökerlär bir kuyuya da gömerlär.

Evelki vakıtlarda o kannan tokatlarda, kapularda hem uşakların annılarında, yanaklarında, çenelerindä resimnär-mişlär stavroz. Sayıladı, ani kurban kanı koruyêr insanı hem hayvanı hastalıklardan.

Uzak vakıtlarda hayvanı bütün atardılar fırına, sora kafasını başladılar ayırmaa da ayırı kaynatmaa. Hayvanın içi bütün gider bulgura. Barsakları hem babuyu da islää yıkêêrlar. Çevirmää barsakları deyni, kullanêrlar eşil daldan yonulmuş sopacık. Barsakları örerlär nicä pelii, baalêêrlar uçlarını da köpürderlär kaynak suda. Sora örülmüş barsakları taa kolay ufak-ufak kıymaa.

Kurbanı mutlak läözüm pişirmää fırında, angısını yakmaa deyni hep ayırılêr pak, gübürsüz yakacak. Kurbanı pişirerlär maasuz demir sinilerdä. Erleştirdiynän onnarın içinä yaanılaları hem bulguru, üstünä koyêrlar kepek hamurundan kapak. Sinilerin dâ dış yannarını suvêêrlar samansız sarı topraklan, ani kararmasınar pek. Fırının aazını da hep suvêêrlar topraklan, ani taa islää pişsin kurban. Ataceykan fırına kurbanı, karılar yapêrlar stavrozlarını. Çıkardıynan kurbanı fırından – tütüderlär günnüklän. Sayılêr, ani kurbanın tütüdülmüş kokusu çıkêr çak göklerä.

Bütün küü toplanêr klisenin auluna, neredä kurulêr kurban sofrası. Popaz ilkin iisözleer imeeyi, sora mutlak hepsi alêr kolivadan. Yapêrlar stavrozlarını, şükür ederlär Allaha. Kurban iniler bir gündä. İdiktän sora hepsi kemikleri toplêêrlar da gömerlär – olmaz köpeklerä sıbitmaa.

Kurban sofrasından kaarä, küüdä çekeder büük yortu şenikleri. Kaavi delikannılar güreşerlär, atlılar yarışêrlar. Genç kızlar, tutunup kol-kola, küüyün kenarında oynêêrlar «rop-rop». Körpä uşaklara deyni fidannara asêrlar sallangaç. Av-

şam üstü hepsi gençlär, giyiyip tutmalık rubalarını, toplanêrlar küü horusuna. Şen cıngirdêêr Hederlez yortusu...

Tüter sofrada Hederlez kurbanı. O diil sıradan imäk. Kurban – ii bir haber Allaha, ani insan onu unutmêêr, şükür eder herbir iş için, koryuêr hristiannı. Kurban – o bir baalantı evelki vakıtlarlan.

Buyurun Hederlez kurbanına. Bereketli olsun! Haydi Allaa kabletsin!

ADETÇÄ GAGAUZ GÖZLEMESİ

Gözlemä – bir evelki adetçä gagauz hamur imeesi, zerä taa eski maanilerdä anêrlar gözlemeyi:

*Kız gözlemä pişirer, mari,
Çocuk kendini şişirer, mari.*

En ilkin hesap alêrız, ani pek gözäl, şıralı adı bu hamurun. Neçin sanki dedilär bu hamur imeesinä «gözlemä»? Biraz so-rumsuz alêrim üstümä düşünmeyi, nedän var nicä olsun bu ad. Nicä dä baksan, lafin kökü çekiler «gözdän». Gözleme-nin forması da benzeer gözä, ama bekim dä kaurarakan göz-lemeyi, läözımdı hepbir gözletmää onu ateştä, zerä pek hızlı

yanêr. Kısa bir vakıda dönärsän bir tarafa, o saat başlêêr yanaa kokmaa. Nicä dä olsa, adı da, dadı da birtürlü gözäl.

Dediynän gözlemä, ilkin aklına getirersin mamunun sofrasını kızarılmış, kaba, sıcak, yarım aya benzeyän gözlemelär-län hem hoş kaurulmuş kokuyu, tütün kokusunu, ani kalêr gözlemeyi kaurmaktan sora. Hepsi imeklär ilgili mamuya, zerä bütün dünneyin analarının kaderi – doyumaa kendi uşaklarını.

Angı analar istämeyeceklär yapmaa uşaklarına en isleesini, en pek istenän sevgili imeeyi aylesinä deyni? Gözlemä gagauz aylelerindä en «populär» imäk, zerä datlı kaurulmuş, gevrek, iışimikli, piinirli, büülü bir hamur. Herbir aaylenin kendi sevgili reğepti var. Kimisi beener hamurlu (mayalı) gözlemä, ani kabarsın taa pek. Kimisi beener hamura katmaa uynuk, kabartma tozu, ani gözlemelär olsun taa kaba. Sırasıyca kaba göz-lemelär taa tok tutêrlar, bu pek önemni kalaba aylelerä, neredä karının neeti diil salt datlı imäk yapmaa, ama kalabalık doyun-sun da. Kalabalı doyumaa deyni läözım yapmaa «taligaylan» gözlemä. Ama bu özelliklär ilktän yoktular, sora ortaya girdilär. Yaşlı karılar annadêrlar, ani haliz adetçä gagauz gözlemenin hamuruna girärdi salt un, su hem tuz, başka bişey katılmazdı. Salt butakım hamurdan gözlemelär olêrlar incecik, gevrek, kızardılmış. Salt bölä gözlemelär aar etmeerlär, onnar gösterer gerçektän gözlemenin dadını. Nekadar taa incecik gözlemelär – okadar da taa becerikli sayılêr o, kim onnarı yaptı. İncecik yapmaa gözlemeyi hem dooru yapmaa formasını, ani benze-sin yarım aya – o bir büyük ustalık. Gözlemelär läözım olsun birtürlü, aniki onnarın düz taraflarını yannaşık koyduynan, ol-sun bir bütün tombarlak. Hamuru payedärkän pesmetçiklerä yazmaa deyni, läözım ölä göz kararın olsun, ani pesmetçik-

lär olsunnar birtürlü – sora hepsi pazılar da olacek birtürlü. Pazılar olmarsa dooru, dolu ay gibi tombarlak, ama iiri-büürü hem partallı – evdekilär mutlak soraceklar, nedän gözlemelär olmadılar, taa üstünä gülüntü dä olacan.

Gözlemelerin içinä koyulêr süzmä iışimik, piinir, kartofi, kıyma yaanı, laana. Adetçä gagauz gözlemesi iışimikli hem piinirli. En iisi katmaa onnarı ikisini, zerä salt piinirli olêr pek tuzlu, salt iışimikli dä patlêêr hamur kaurularkan da fırlêêr her tarafa. Gözlemä yazmasınının çalımını kapêrsın taa küçük-tän, ani sora senin aylän gücenik olmasın bu taraftan. Başka bişey sizdän istämeyeceklär, ama gözlemeyi – mutlak! Senin varsa uşaklı aylän, da sän, bir ana gibi olarak, yapmarsaydın gözlemä – uşaklar birdä-ikidä, dattıynan başkasının gözlemelerini, soraceklar sana: «Mamu, neçin sän bizä gözlemä yapmêêrsın? Filan-pışmanın anası ölä tatlı gözlemelär yapêr». Uşakların bu istemeklerinä nesoy cuvap vereceniz? Büünkü vakıtta var nicä gitmää panayıra da almaa satın gözlemä, ama bir dä satın alma gözlemä dadı yaklaşmêêr mamunun gözlemelerinä, zerä satın alınan pazı ev hem el pazısına uzak. Taa üstünä, evdä yaparkan imeeyi, katêrsın ona ana sevgisini. Uşaklar bunu duyêr, da tä neçin en pek beener ev imeesini.

Neyi anêrlar uşaklar çok yıl geçtikten sora? Mamunun ellerini, onun sesini, sözünü hem sofrasını. O sofrada vardı kıvrırma, kaurma, manca, gözlemä, turşu, gevrek hem taa çok adetçä gagauz imekleri. Sofra toplêêr ayleyi bireri, oturdêr dolay yanına. Toplanmaa sofraya – aynenin en önemni işi. Küçüklüündä sofrada hep bir tütärsä tepäylän kızarılmış gözlemelär, yanında da durarsa kana taazä hoşafın – bu dadı hiç bir sıra bilä unudamarsın. Nesoy da dolu masalar büyük yortularda çıksa onnerinizä, hep okadar aklınızda kalêr mamunun

gevrek gözlemeleri. Adetçä gagauz gözlemeleri – o bir kolay imäk diildir, o – gagauz ecelinin bir gözäl kokulu nişanıdır. Gagauz gözlemesi – o bir hamur çiçää. Çoyu ölä dä yapêr – kertikleer kenarlarını, benzeder çiçää. Başka milletlerdä dä var gözlemä, ama bizim gözlemelerin dadı başka. Bucaan kızgın tavasından çıkêr taa gevrek gözlemelär!

Yapın gözlemä, iyin onnarı haşlacık, için taazä hoşaf, soframız hep bir dolu bulunsun. Bereketli olsun!

ADETÇÄ GAGAUZ MANCASI

Siz vardır mı hesap aldınız, nesoy ev kokusu en gözäl, en çekici, en unutulmaz? Açan kokêr gözäl imeeyä: fırında pişirilmiş hamur imeklerinä, taazä ekmää, mancaya. Bu koku çeker, nicä büülü magnit. Angı içeri toplanêrlar evdekilär, ne kadar da büyük ev olsa? Orayı, näända var gözäl imää kokusu, neredä soluk yısınêr pişän imeklerden. Burada koku sıcak, besleyici, raat. Burada pişer mancalar.

«Manca» çoktörlü imeeyin adını tutêr: kartofi mancası, piliç mancası, suvannı manca, patlaca mancası, mantar mancası. Ama en anılmış hem sayılan adetçä manca – tauk

mançası ya da başka yaanından manca. En tatlısı – körpä piliçtän. İltän var nicä görünsün, ani mançayı pek kolay yapmaa. Alatlamayın bölä çıkışlarlan. Kolay ona, kim bilmeer mancanın gerçektän dadını. Çoyu sanêr, ani kaurttun biraz kıyılmış suannan morkva, biber, karıştırdın unnan hem manca boyasınan, attın içinä yaanıları, döktün su da kaynasın – manca hazır. Sora da şaşêrlar, neçin sanki mancanın hiç yok dadı. Zeedä un kaçırdıysan, olêr koyu, hiç iyämeersin onu, aar geller, sansın çii hamur iyersin. Zeedä su kaçırdıysan – olêr sulu, «lirka» borç gibi. Bölä mançayı banamêêrsın. Ama mançayı nesoy lääzım imää? Banmaa onu ekmeklän, da ozaman o tatlı hem datlı geler, tok tutêr. O betereä alatlamayın hızlıca yapmaa mançayı, haliz taa çalımını almadıysanız. Mancanın da benizini kırmızı yapın, bol koyun ev manca boyasını, zerä benizsiz mançayı kimsey sevmeer.

Mancanın yok ölçüsü, bizim büyük mamular hem mamular herbir imeeyi yapmak için alardılar kolayını göz kararına, içlerindän gelêrdi bu bilmeklär hem becermeklär. İmäk ölçülerini kullanmaa deyni internet yoktu. Ama büünkü uşaklar neçinsä taa pek beenerlär malikaların mancalarını, ne kadar genç anaların. Hızlıca yapmaa mançayı da razgetirmää onun dadını deyni, «lääzım çok mamaliga imää». Yaşlı karılar hızlı çevirder-çevirder kaşu çaunun dibindä, unu var nicä açılan da katsınnar, ama mancanın koyusunu razgetireceklär taman islää – ne koyu, ne sulu.

Adetçä gagauz mançasının taa birkaç özelli var. Pek çok suan koyarsan, o olêr suannı manca, onda taa pek suan dadı duyulêr. Adetçä gagauz mançasında lääzım duyulsun yaanının dadı, o betereä koyulêr az suan hem var nicä koymaa biraz kıyılmış tatlı kırmızı biber. Onnar düzerlär mancanın

dadını, ama üstelämeerlär yaanının dadını. Denäyin yapmaa ölä da duyacenız halizdän mancanın dadını. Kokularlan da azıtmayın, manca beenmeer zeedä kokuyu, olêr acı, var nicä hiç koymamaa koku, ya da bir-iki yapracık kara naani. Çoyu sever imää mancayı taazä mamaligaylan. Faydalı hem pek datlı imää! Üürenin dooru yapmaa mancayı, zerä o diil yortu imeesi. Onu yapêrsın sıkça, ani doyurmaa ayleyi deyni. Onu var nicä «sous» gibi kullanmaa bulgurun üstünä hem kartofi püresinä.

İstärseydiniz datmaa evelki, dedelerin mancasının dadını – ozaman yapın onu kotlonda. Sofrada mancanın yanına koyun bir çanak turşu. Ko sizin eviniz koksun gözäl imeeyä! Bereketli olsun!

ADETÇÄ GAGAUZ TURŞUSU

«Turşu» dediyän, herkerä aklına getirecän evi, maazayı, kadayı, mamunun ellerini, ani kokêrlar turşuya, sofrayı – angısında güzdän ilkyazadan başka imeklerin yanında mutlak konulêr bir çanak turşu. Ne o adetçä gagauz turşusu? O büyük, uzun, büülü bir güz oluşu, angısı olêr herbir ayledä, ona biz deeriz «turşu kurması»! Bu oluş gagauzlara pek önemni, zerä turşu kurulêr diil bir-iki günä, ama bütün kışa. En isleesi, açan turşu etişer taa ilkyazadan. Taa neçin ölä önemni turşu kurması? Turşu gider herbir imäklän. Oruçta – bulgurun, fasülenin, kartofi mancasının, plaçintaların yanısora her zaman turşu konulêr. Ozaman oruç imekleri taa islää hem ilin iniler, sansın taa datlı gelerlär. Yaalıda taa da pek turşunun olması

sofrada lääzım. Kaurmanın, suannı mancanın, fırında pişän yaanın, kaurulmuş yımirtanın yanında lääzım olsun turşu. Evdekilär dä, musaafirlär dä ev saabiykasından istärlär turşuyu. Baygın gelir gagauza imeklär turşusuz! Turşu yoksa, yakar ardey isteyeceklär. Sever bizim insan keskin datları, üreeni duymaa deyni. O beterä pek önemni, turşuyu kurarkan, hepsini yapmaa dooru, alatlamamaa, bozmamaa. Yazık bütün ayleyä, eer kışın kalarsa turşusuz! Uygun turşu kurması – o nicä bir incäzanaat!

İlkin karılar ayırêrlar dooru vakıdı, zerä pek erken kurarsan, turşular hızlı iışıyeceklär, pas tutaceklar. Var nicä kuptör ayında da kurmaa, ama küçük kapta, ani hemen imää deyni. Yaz turşusu – o bir «delikates». Taa çoyu turşu kurmasını çekeder ceviz ayının bitkisindän ötää dooru. En iisi – canavar ayının bitkisindä, kasım ayında, zerä havalar Moldovanın üülen tarafında geç güzleşer. İhtärlar üüredärdilär ölä, ani turşu lääzım kurulsun şarap kaynadıktan sora, zerä şarap çekecek turşunun kokusunu. Turşu da kaynarkan, maazada olmasın koyun ya paası, zerä turşu da çekecek yapaanın kokusunu. Bu önemni ufak-tefekleri bilmeyän insan sora düşüner, sanki, neredän şarapta ya da turşuda fasıl kokular var! Alın bunu hesaba!

Turşuyu kurmaa deyni zamanı karılar ayırêrlar bir-iki hafta ileri, o günnerdä başka bişeylän aldanmêêrlar, zerä bu işä lääzım çok vakıt. Kadada kurularsa, adamnar onu öncä şişirerlär. Büüncü gündä çoyu geçti plastik fiçılara, ama en ii turşunun dadı olêr aaçtan kadada. Kadanın yanısora hazırlanêr kaya taşı baskıya deyni. Varsa – büük kısmet, zerä yoksa, düşünün, neyi koyacanız kaya taşının erinä. Zor bizim küülerdä bulmaa büük, düz, tombarlak kaya taşı. Küçüksä – baskı prost, buruksa – baskı kapakları yannêêr! Bu beterä gagauzlar yol-

ca gidärkän, göräseydilär bir kaya taşı, mutlak alaceklar onu evä – pek lääzımını bir iş!

Gittiynän panayıra ayırmaa turşuluk, kimsey almayacak zarzavatları hızlıdan, ne önünä ilk çıkacak. Günnärlän karı-koca dolanêrlar panayırı, ani almaa en güzelini hem tazesini. Patlacannar lääzım olsunnar gülgülü, orta boylu, pürüzsüz, biberlär – eşil hem taazä gevrek, laanalar biyaz, sarıya bakmasınnar, teline otu – koyu eşil. Ama çibrişayı eşil almayaceklar, o taa ii olsun kuru, falanmış. Küülerdä çoyunda oturuşmuş karılarda var bu kokuluk, onu ileri hazırlêêrlar. Karılar paylaşêrlar hepsinnän.

Çoktan, yıl-yıldan kurêr gagauzlar turşuyu, ama her yıl enidän hepsi biri-birinä sorêr: ne kadar tuz koymaa, nesoy kokular taa ii, suanı yarmaa mı osa bütün mü koymaa, sarmısaa ezmää mi osa bütün dişleri mi atmaa içinä. Lääzım mı o sarmısak turşunun içinde? Nelär taa katmaa aralara, ani taa da datlı olsun turşu. Kaçınıcı günü taa ii suyunu dökmää, suyu kaynatmaa mı osa dooru pınardan taazä su mu dökmää. Kaç insan – okadar da fikir.

Bütün güz panayırdan gagauzlar taşıyêrlar çuval dolusu biber, laana, kırmızı hem mor patlacan, suan, morkva, kırmızı çukundur. Varsa kendi aulunda bunnar hepsi, taa da ii! Herbir evin dolay yanında – dayama altında, çalmar altında, maazanın önündä, şoprannarda dolu zarzavat. Turşuyu hızlı kuramêêrsın, ona lääzım çok vakıt. Zarzavatları lääzım islää yıkamaa, taa duruk suyu çıkınca. Laanayı kıymaa ne pek ufak, ne pek iiri, morkvayı rendelemää, suannarı kaurmaa.

Karıştırdıynan kıymayı, pek önemni razgetirmää tuzunu. Tuzu lääzım duyulsun, ama sepi olmasın. Yok gördüüm gagauz karıları koysunnar ölçüylän tuzunu kıyma laanaya,

hepsini göz kararına, ama siirek nezaman razgetirmeerlär. Biberleri doldurduynan kıyma laanaylan, geler en önemni iş – erleştirmää turşuları. Burada da läözüm sabur hem becermäk. Kat-kat dizersin kokuları, patlacannarı, biberleri aaz-aaza kapaklêersın. Herbir katına da azbuçuk tuz sepeleersin, zerä iki gündän sora dökülecek salamurası. Vardır mı koktuunuz taazä kurulmuş turşuları? Taazä kokulu çibriţaylan  elina, kaurulmuş suannan taazä sarmısak, zarzavatlar – vererlär bir hoş koku. Karışıp, bu kokular alêr aklını. Hepsi evdekilär yaklaşıp-yaklaşıp kokalêêrlar, zerä o bir canrı, vazgeçilmöz, sade ana evindä duyulan bir koku. Çok vakıt sora mamunun elleri kokêr gözäl – turşuya!

Bir-iki gündän sora, turşular erleştinyän islää, döküler salamura da, koyup baskıyı, aylä başlêêr beklemää, nezaman işiyecek turşular. Ama bu vakıt taa iş turşularlan bitmedi, birdä-ikidä saurdêrsın suyu, ani sora turşu suyu uzanmasın.

Kolay imää, ama zor yapmaa. İlk çanaa turşuyulan maazadan aylä sabursuz bekleer, zerä ilktän, açan turşu taa «hastaca», tatlımsı – görüner pek datlı.

Sora gezin da dadın bütün küüyün turşularını – iki birtürlü dat bulamarsınız! Angısınin pek işi, angısınin tatlımsı, angısınin yakarca, gevrek, türlü kokulu, yımışarak.

Girer gagauz dostunnan ya da komuşusunnan maazaya, buyurêr bir filcan taazä zaybir şarabı, ardına da atıştırêr bir dolma biber ya da bir patlacan ekmeksiz. Buyurun siz dä, yapın bunu da ozaman duyacanız neresi naşey, ozaman duyacanız gagauzun ecelini! İcindän sansın bir kurşum geçer. İşiyer canın da, ama bu işiyi sever gagauz milleti! Duyacanız gagauz duygusunu da annayacanız, neçin gagauzlar ölä beenerlär işiyi hem yakarı.

Buyurun, bereketli olsun!

Adamaklar

D. Kara Çobana

Gagauzdun baştan ayaadan,
Canını sän verdin halkına,
Küçüktän sansın sän duyardın –
Biz kalêrız ayak altına.

Çalışardın kıştan güzädän
Korumaa bizim gagauzluu.
Hem gezärdin küüdän küüyädän
Toplamaa muzeyä varlı.

Adımnardın boydan boyadan
Sän kendi sevgili topraanı,
Hem zaametini da saymardın,
Hem dä bakmardın raatlını.

Savaşardın bütün kuvetlän
Edektän boşaltmaa oguzu.
Yaradardın ölä bir neetlän –
Bildirmää bizim soyumuzu.

Metedärdin bitki solaadan
Bu gözäl, evekli dilini.
En üüsek uurlara koyardın
Halkını hem kendi erini.

Baaşladın o zengin ruhunu da,
Ustalı da kendi halkına.
Sän bilärdin onun gücünü dä,
Çalışardın onun hakına.

Ama salt bölä erken gidärkän,
Vakıtsız en gözäl yaşında,
Sansın hep, halkını düşünärkän,
Oturêrsın «kotlon başında».

Bucak kızı

Dimitri Savastininin resiminä görä

Kıvrak boylu, kara kaşlı,
Käämil suratça hem gözäl.
Esmer tenni, incä üzlü,
Bucak kızı, sana helal!

O yanaklar – olmuş alma!
Yapêr para derin bakış.
Örüyüşü – şaşa kalmaa,
Sevârsä – o bir büyük başış.

Lääzımsa pala dokumaa –
Düzen oynêêr ellerindä.
Başlêêr kadınca oynamaa –
Kalêr halkın gözlerindä.

Tabeeet – oguzlardan kalma,
Bozkır kızı – kırır sever.
O çok işlär biler yapmaa,
Nedän dä tutunsa – olêr!

Yortu günü – türkü çalêr,
İşlenirdä – salt çalışêr.
Avşamnarda horu oynêr,
Oturmakta yapaa dider.

Çimen gibi eşil gözlü,
O lafları – kâr nicä bal.
Gülär üzlü, yalpak sözlü.
Bucak kızı, sana helal!

Gagauz batır

Dimitri Savastinin resiminä görä

Bir genç olan, bayır gibi, eri işleer,
Hayvan güder hem dä peklik eri sürer.
Üzü açık – lüzgerlerä karşı durêr.
Duruk bakış yıldız gibi yalabiyêr.

Yazı-kışı işleer Bucaan kırlarını,
Tolokalarda otladêr hayvannarnı.
Geniş yoldan gider, dooru hem düz.
O akıllı, kaavi, girgin bir gagauz.

Onun adı şannı Oguz aylesindän,
Köklär dä çekiler o Büük geniş kırdan.
Kendi soy adını o asirlärcä korudu,
Düüştü, öldü hem eni Ay gibi duudu.

Bozkır oolu, o serbestlii en pek sevdi.
Üzlärlän yıl çorlan gibi yuvarlandı,
Buldu Bucaa, bu kırlara o yamandı.
Özel aylesini büünä etiştirdi.

Kuru bozkırları çiçää o çevirdi,
Sevmää eri, dili, dini emin verdi.
Çetin, dooru hem çalışkan çiftçi Batır.
Bütün aydın dünnä sana güder hatır.

Mamunun gençlii

Mamu, oturarkan fırın aazında,
Neyi geçirersin kendi aklından?
Yalına bakêrsın sän pek kahırlı,
Annatsana, nelär canında saklı.

O yanık gençliin mi aklına geldi,
Ani o çirkin yıllara razgeldi?
Onedi yaşında sän oldun gelin,
Kısmetin çıktı kâr acı pelin.

Cenk havaları Şen trk erin,
Kahır hem korku geldi evin.
Sora da bastı acımasız aaçlık,
Da senin gençliin çkt karannık.

İlk oolcaazını sn sevmedin pek,
Gec hem gndz salt aarardın imk.
YaŐlarından grmrdin nn,
UŞak ta dardardı o boş gsn.

Can acısından sarılardın aaca,
Bobam da gitmiŐti uzaa, kazanca.
Yalnızca çekmrdin çirkin belayı,
Bu kahır sarmıŐtı btn dolayı.

Kuvetlr, sansın bk zehir yılanı,
Sardılar insanı, içtilr kanı.
Sn s, mamu, siireendn biri,
Kim kçk uŐacnn kaldı diri.

Betvalı gnnr hep l iliŐti,
Senseenin yarıdan zeedesi gitti.
Şen zl kızçaaazdan hem d genç yaşlı
Sn oldun gcenik hem drk kaşlı.

Fırının yalını sner git-gid,
Sıcaamı daadr kıstav içerd.
Mamunun z yımıŐr artık,
Ama bakışı hep l darsık.

«Gençliim doyamadım!»

– Mamu, annat bana kendi gençliini,
Yazdır gzl, sevgili giyimnerini.
Kimi pek beenrdin, vardı mı dostun,
Hem isteersin mi, gençliin geeri dnsn?

– En krp gençliim, kızım, pek kara renkli,
Kısmetsiz duumamdı, benim, bezbelli.
Salt tamannadıydım onedi yaŐı,
Bobam everdi beni, koymadım karşı.

Kumalarım dnd rd peliimi,
Altın bleziklrln sardılar elimi,
Kresinça da baŐıma koydu bir duak,
Nekadar evlenmm grnrdi yalpak.

Gvmnn seft lafettim dnd,
Bn pek sevgiliydim onun evind.
Salt pek betvalı kırkncı yıllar,
Kçn-byn falayıp-kırdılar.

Ambardan papŐoyu, ekini aldılar,
İnsanı aaçlıktan lm braadılar.
Gençliim razgeldi bu gç yıllara:
Yoksuzlaa, zeetler hem belalara.

Trky sesl, kızım, bekim, annatçam,
Neçin o uzak gençliim kara-alaca:
«Sevdii rubalarımı giymedim,
Gençliceem d hiç doyamadım!»

Kahıra gelin

Sän sanardın – yol bekleer ilin,
Çiçekli, sıcak hem güneşli.
Yol boyu sa salt acı pelin,
Karannık o, suuk hem zehirli.

Pek gözäldin hem gülär üzlü,
Gençecikkän örüldü peliin,
Beklenän kismet çıktı tuzlu,
Taa çok kahıra oldun gelin.

Sıbıttın altın blezikleri,
Liftleri bir banka papşoycaa.
Kurumardı hiç o gözlerin,
Bakarak küçük aaç uşacaa.

Soldu hızlı kula tenin,
Kırlarda yanardın güneştä.
Kara futaylan baalı incä belin,
Kolların sızlardı aar iştä.

Aaçlıktan aylännän kurtuldun,
Yaşaman nevoyada geçti.
Nesoy bir sürü uşak büüttün?
Neçin kahırlar seni seçti?

Hep öter o halk türkülerin,
Sän çalardın can acısından.
Ver, Allaam, öbür dünnelerdä
Raat hem şen olasın ii erdä.

Halk yaratmaları

SURA BEYGİR*Türkü*

Ne pek sevdim bu dünnedä
Sura beygirim olsun,
Haydi, Murgule.
Sura beygirim olsun,
Eşil taligam koşulsun,
Haydi, Murgule.

Eşil taligam koşulsun,
Eşim yanımda otursun,
Haydi, Murgule.
Eşim yanımda otursun,
Dayaklı oturak dursun,
Haydi, Murgule.

Dayaklı oturak dursun,
Eni resoralar olsun,
Haydi, Murgule.
Eni resoralar olsun,
Torba para dolu olsun,
Haydi, Murgule.

Haydı, Murgu, hay gidelim,
Günnän küüyä etişelim,
Haydi, Murgule.
Günnän küüyä etişelim,
Küüdän basmayı alalım,
Haydi, Murgule.

Küüdän basmayı alalım,
Kızı evä getirelim,
Haydi, Murgule.
Kızı evä getirelim,
Güzä düünü oynayalım,
Haydi, Murgule.

*Çalardı Gümüşlü Demetra, Avdarma***SARI YILAN**

Tuna boyu yolundan
Yolcular yorgun geçer,
O yolun da boyunda
Gül gümeleri açêr.

Bir gümenin kökünä
Sarı yılan sarılmış.
Bir büyük gülün kökündä
Bir yılan kolaç olmuş.

O yılanın aazında
Bir delikannı çocuk
Hem çırpınêr, hem baarêr,
Yolculara yalvarêr:

– Ey, yolcular, yolcular,
Geliniz kurtarınız
Siz beni bu kapandan,
Bu duşmanın aazından.

Ozaman da o yılan,
Onnara ölä demiş:
– Ey, yolcular, yolcular,
Gidiniz yolunuza.

Gidiniz yolunuza,
Tutunuz yolunuzu.
Bana onu anası
Küçücükän adadı.

Ana-boba betvası –
Acı pelin kokusu.
Ana-boba betvası –
Allahın da yazısı.

Ana-boba sevgisi –
Tatlı feslen kokusu.
Ana-boba sevgisi –
Allahın da vergisi.

*Çaldı Kristova Varvara Nikolayevna,
1923 yıldan duuması, Avdarma*

Saksan, saksan «sak» demiş,
Çık sokaa da bak demiş.
Bakmış-bakmış – annamış,
Koyunu saamaa gitmiş.
Gelmiş bir koteycik ,
Kimindir bu koteycik?
Kelebään koteyi.
Kelebään neyi var?
Yazı-yazı oolu var.
Ha gidelim çardaa,
O katalım ördää.
Ördek kafasını kaldırmış,
Kız basmasını aldırılmış.

*Kristova Nadejda Afanasyevna,
1953 yıldan duuması, Avdarma*

KEÇİ HEM ÜÇ OLAK

Varmış bir keçi da onun varmış üç olacı. Yaşarmış o olacıklarınnan küüyün kenarında, bir küçük evceezdä. Bir gün keçi demiş olacıklarına:

– Bän gidecäm otlamaa, sizä deyni süt olsun. Siz oturun uslu, kapuyu rezeläyin, bendän kaarä, kimseyini salvermeyin. Bän gelecäm, sizä süt getirecäm.

Olacıklar kayıl olmuşlar, ama anası gittiktän sora çeketmişlär oynamaa da unutmüşlar kapuyu kitlemää. Yabanı nuna kollamış, açan keçi gitmiş evdän, yaklaşmış evä da urmuş ka-

puya. Keçiciklär korkudan saklanmışlar kim nereyi razgeler. Bbüüyü saklanmış kapunun ardına, ikincisi saklanmış sobanın ardına, en küçücüü dä saklanmış fırının içinä. Yabanı genä urêr kapuya. Kapunun ardından olacık sormuş:

– Kim orada?

Yabanı açmış kapuyu, girmiş içeri da demiş:

– Sizin nunanız geldi. Gel, nunan öpsün seni.

Tutêr da iyer olacı, kafasını ama koyêr pençerä setinä. Yabanı çeketmiş bakınmaa: «Sansın taa bir-iki vardı, näända onnar?» Çekeder aaramaa da bulêr bir olacı sobanın ardında.

– Gel, nunası öpsün seni.

Tutêr da iyer olacı. İmiş, kafacını da hep ölä koymuş pençerä setinä. Bakınmış-bakınmış, başka kimseyi görmemiş. Çıkmış evin içindän da işitmiş, nicä ardından kapu traklamış da kimsä onu rezelemiş. O sa üçüncü olacık çıkmış sobanın içindän da kitlemiş kapuyu. «Bän dediydim ya, ani taa bir var», – ayıflanmış yabanı, ani orada vardı taa bir olacık, ama geç, zerä büyük keçi gelärmış evä, da yabanı kaçmış daaya.

Geler keçi evä da taa uzaktan görer, nicä keçiciklär pençeredän sırdarmışlar. Seviner keçi, ani olacıklar sesledilär da kimseyini salvermedilär içeri. Ama taa açtıynan kapuyu, ona karşı çıkêr aalayarak küçük olacık da deer:

– Bizä geldi nuna da idi batüylan kakuyu. Beni bulamadı, zerä bän saklandım fırının içinä.

Görer keçi pençerä setindä öbür keçiciklerin kafalarını da pek üfkesi çıkêr.

Gider o daaya, kazêr bir büyük kuyu, yakêr ateş onun için-dä. Kuyunun üstünü dä örter samannan, ani belli olmasın. Yollanmış yabanıya da demiş:

– Buyur da gel, kumotra, bizä, koyêrım bir pomana olacık-

larımın canı için. Kimsä imiş benim olacıklarımı, kafalarını da pençerä setinä koymuş.

Geler yabanı pomanaya, keçi oturtmuş onu kuyunun üstünä da çeketmiş ikram etmää. Tamen yabanı çeketmiş imää, bir dä – lumbur, düşmüş kuyunun içinä – dooru yalına. Baararmış yabanı:

– Of, kumotra, kurtar beni, zerä yanêrım!

– İi, açan sän benim canımı yaktın, isläydi mi?

Brakêr keçi yabanıyı yansın taa kül oluncasına. Kendisi dä küçük olacınnan yollanmış evä da yaşamış ileri dooru.

*Annattı Tumba Praskovya Stepanovna,
1936 yıldan duuması, Avdarma*

Uşaklara

8 MART

Kızardı bizim maalä,
Başçada açtı laalä.
Bän laaleyi kopardım
Mamuya da baaşladım.

Güneş yısıdêr yalpak,
Sokakta oldu sıcak.
İlkyaz sıcaanı verdi,
Ana yortusu geldi.

Mardın sekizi geldi,
Bobam çiçek getirdi.
Bir top çiçek anama,
Bir laalecik tä bana.

Gözäl kokêr içersi,
Doldu çiçek herersi.
Hepsi mamuyu kutlêêr
Hem saalık ona adêêr.

Aldım bän renkli kalem,
Resimnedim bir çiten.
Sora da bir top çiçek –
Mamu sevinecek pek!

Bakın, бүün Ana günü,
Alın en gözäl gülü.
Anaya onu baaşlayın
Hem saalık ona adayın!

Kopardım bir çiidemcik,
Pek küçücük hem gercik.
Verdim onu anama,
O da sevindi bana.

Büün mamunun yortusu,
Dedim ona otursun.
Büün olmazdır işlemää,
Ona läözüm dinnenmää.

Pek gözäl yortu geldi,
Mamuyu sevindirdi.
Çok çiçek o kableder
Hem dä kısmetli güler.

Biz bobaylan annaştık,
Büün taa erkencä kalktık.
Sofrayı hazırladık,
Sora mamuyu çaardık.

Todicik evä geldi,
Anaya çiçek verdi.
Çiçää, nesoy becerdi,
Kendisi resimnedi.

İLKYAZ

Güneşçik çıktı,
Bizi yısıttı.
Kaarlar eridi,
İlkyaz büün geldi.

Kuzucuk damda atlêr,
Güneş göktän yısıdêr.
Kaarlar çoktan eridi,
Mart ayı bizä geldi.

Aulda bir saksancık,
Aazında bir martacık.
Saksancık, sän ne yaptın?
Näändan martacı kaptın?

Mamu kolumu aldı,
Ona marta baaladı.
Kırmızı-biyaz iplik,
Getirer bizä iilik.

Tomruk dalda patladı,
Eşil yapracık çıktı.
Yaprak taa pek incecik,
Onda kaçêr böcecik.

Kuan çıktı evindän,
Kara kayış belindä.
Beli dä pek incecik,
Aarêr açık çiçecik.

Direktä çalêr sırcık,
Otta kaçınêr bıçık.
Bir kuzucuk var bendä,
Martacık ensesindä.

Sokakta bir şamata,
Kuşlar çalêr tokatta.
Nezaman kuşlar döner?
Açan ilkyaz şen gelir.

Maavi gök, nicä deniz.
Pek duruk hem dä dipsiz.
Lüzgercik yalpak eser,
İlkyaz zamanı gelir.

Yanêr sıcak güneşçik,
Başçayı yapêr gercik.
Giimiş incä fidancık,
Eşil poplin fistancık.

Kırda döşeli, ya bak!
Kadifä eşil kundak.
Sırcık çalêr başçada,
Genä ilkyaz yakada.

İlkyaz kır donattı,
Yolları da tozattı.
Güneş yısıdêr eri,
Kuşları çaarêr geeri.

Oli yaptı kuyucuk,
Attı ona tohumcuk.
Kireçledi bir aacı,
Mamusuna yardımcı.

Ana kazêr aulda,
Uşakları yanında.
İkisi otçaaaz yolêr,
Birisi böcek toplêr.

Todi gözäl adımnêêr,
Oli dâ ona bakêr.
Savaşêr tay-tay durmaa,
Sora da adımnamaa.

Ani, Oli, Oglancık
Gördülär bir göcencik.
Nicä top, göcen atlêêr,
Uşaklar da seviner.

İlkyaz kaarı çözdürdü,
Sıcaa geeri döndürdü.
Başçalar eşil oldu,
Dolay kuş sesi doldu.

HEDERLEZ

Neçin seviner herkez?
Bizä geldi Hederlez.
İlkyazın büük yortusu,
Hayvan koruyucusu.

Genç çocuklar güreşer,
Atlılar kırdä kaçêr.
Girgin gençlär yarışêr,
Açan Hederlez geler.

Tatlı bulgur fırında
Hederlez altısında.
Ay Görgi günü çeketti –
Hayvannar kıra gitti.

PASKELLÄ

Paskellä kırmızı geldi,
Bizä paskacık verdi
Hem boyalı yımırta.
Sıcak ilkyaz sokakta.

Mamu paça kaynadêr
Hem dâ biber doldurêr.
Geldi bizä Bûük hafta,
Biz boyêêrız yımırta.

Paska fırında pişer,
Dalda tomburuk şişer.
Bûük Paskellä yortusu,
Gözäl paska kokusu.

Hamur sinidä durêr,
Nicä mantar kabarêr.
Mamu fırına attı,
Paskaları kızarttı.

Ani erkencä kalktı,
Aşaankı başa kaçtı.
Orada koku büülü,
Masa paskaylan dolu.

Paskalar gözäl pişti,
İmeclär dâ etişti.
Kırmızı, pembä, sarı
Yımirtalar boyalı.

Olicik pek donaklı,
Fistancu almacıklı.
Gözäl şirit başında,
Eni çorap ayaanda.

Sevinmeliin koyusu –
Bûük Paskellä yortusu.
Yortu kutluca olsun,
Sofralar imäk dolsun!

Bizä kumilär geldi,
Tatlı paska getirdi.
Sofraya biz toplandık,
Yortuyu karşıladık.

MEYVALAR. ZARZAVATLAR.

Toplan fidan donaklı,
Toplar – kımız yanaklı.
Uşak çekeder baarmaa,
İsteer kırmızı alma.

Olmuş sarı zerdeli,
Kokulu, büyük, pergelli.
Zerdeliyi bän idim,
Az geldi, taa istedim.

Tatlı malay zerdeli,
Kär dolu ay pergelli.
Yazık, diil ellerimdä –
Fidanın tepesindä.

Kim bizdä kaavi olan? –
Kim iyer eşil suan.
Eşil suancık pek ii,
Dişlerin olêr kaavi.

Mamu kıydı laanacı,
Yaptı tatlı mancacı.
«Dayancan biraz», – dedi,
Bana koçancı verdi.

Meyvalar pek faydalı,
Tatlı-etli, şıralı.
Saalıklıysın meyvadan,
Olêrsın büyük pelivan.

Hıyarcık biraz acı mı?
Ondan ürään hiç acımêêr.
Kıtır-kıtır i onu,
Faydalı o – bil bunu.

Meyvalar, zarzavatlar –
Bizim büyük hem ii dostlar.
Yılın bir zamanında –
Bitmesinnär sofrada.

İdim bän bir büyük armut,
Ondan sora biraz dut.
Yarışa katılacam,
En hızlı bän kaçacam.

Kırmızı tenni bir can –
Sırada bir patlacan.
Patlacanı bän iyerim,
Gözlerimnän ii görerim.

Mamu yaptı alattan
Salata zarzavattan.
Biber, morkva, patlacan –
Onu tatlı iyecäm.

Koyu-maavi eriflär –
Sarkêr daldan eriklär.
Erii mamu topladı,
Povidla bizä yaptı.

Fidannar – biyaz bulut.
Berekedä var umut.
Kirezli bizim taraf,
Yapacez tatlı hoşaf.

Nelär var soframızda? –
Ne büüyer aulumuzda.
Alma, erik, ceviz, ayva –
Onnar vitaminni meyva.

Taa erädän sarkêr dal,
Onda pek çok kirez var.
Uşak bekleer Hederlezi,
Olsun çok moşa kirezi.

Todicik hem babu Sofi,
Eker aulda kartofi.
Babucuk kuyu yapêr,
Ool kartofiyi atêr.

BİLMEYCELÄR

Bizä geldi bir çuçu,
Yaz sıcaanı kuudu,
Boya daattı auçlan,
Dolay renkli oldu.
Raatsız baarêr kuşlar da,
Sıcak tarla suudu.
Düncü «tatlı düşlärlän»
Kuş sürüsü uçtu. **(Güz)**

Bir gözäl Afendra kıımız yanaklı.
Çiçekli eteklän, gözäl donaklı.
Bireri diiyärsä o etekleri,
Orada kalêrlar çiidem izleri. **(İlkyaz)**

Kaseetsiz uyyarkan bu gecä insan,
Kimsä döşetmiş erä bir kaba yorgan.
O yorgan biyaz pek hem dä yalabık,
Sansın gümüşlärlän bir dolu sandık.
(Kış)

Şen uşaklar kaçınêrlar gölün boyunda,
Çırpınêrlar hem atlêrlar güneş altında.
Kahırlanmêrlar onnar, ki gün kauşêr.
Nezaman bu uşaklar pek serbest olêr?
(Yazın)

ALTINCIK*Avtor masalı*

Bir vakıtlar varmış, bir vakıtlar yokmuş, yaşarmış bir küçücük kızcaaz Altıncık. Onun saçları uzunmuş, taa dizlerinädän, sarıymış hem yalabıkmiş, nicä altın, o betere vermişlär ona bölä ad – Altıncık. Sarı saçlı Altıncık yaşarmış aylesinnän küüyün kenarında, bir eşil boyalı evdä. Evä yakın büüyärmiş bir sık daalık. Bir günü üülen ekmeeni idiktän sora aylesi çıkmış içmää çay sundurmada. Büüklär baara-baara lafedärmişlär biri-birinnän da hiç hesap almamışlar, nicä Altıncık görmüş bir alaca kelebek, çıkmış tokatçıktan da çeketmiş kaçmaa kelebään ardına daaya dooru. Kızcaaz kaçmış kelebään ardına, ama kelebek tezdä kaybelmiş eşilliklerin içindä. Altıncık etişmiş daayın yanına. Otların içindä o hesap almış kırmızı ufak emişleri, diz çökmüş da başlamış imää onnarı. Onun saçları yalabıyarmış güneştä, nicä altın iplär. Onnar ölä pek yalabıyarmışlar, ani bir büyük böcek uçmuş dooru bu saçların şafkına.

«Ne gözäl altın iplär! Bän tutunacam onnardan da sallanacam biraz onnarda, zerä taa yoktur sallandım altın iplerdä», – düşündü böcek. Hızlandı, vıjırdadı da dooru kıza uçtu. Altıncık, açan gördü, ani ona dooru vıjırdayarak uçêr büyük buynuzlu böcek, korktu da çeketti kaçmaa daaya dooru. O bakmardı, angı tarafa kaçêr, da durgundu ozaman, açan duydu, ani bulunêr bir serin hem karannık daayın içindä. Onu dolaylamıştı üüsek fidannar, gümelär, otların içindä büüyär-di pek diişik hem fasıl kokulu çiçeklär. Daada üüsek seslän cıvırdardı kuşlar, fidannarın sık dallı tepelerindän görünärdi

güneş. Kızcaaz duymardı korkuyu, zerä daayın içi ölä gözäldi, fasıldı, ani o istedi biraz gezinmää onun içindä. Altıncık gördü, ani bir gümenin altında nesä kııldadı. Kızcaaz iildi, ani taa yakından görmää, kim kııldadı orada. O gördü bir karagöz tikenni yumak. Bu bir kirpicikti. Kirpicik baktı kızcaaza küçücük gözlerinnän. Kızın ateşli, altın gibi saçları gözäl yalabıyardılar avşam güneşindä. Kirpi utandı sert kara tikennerindän. Utanmaktan kirpi taa derinä saklandı çürük yaprakların içinä, düşünerek: «Ne gözäl altın saçlı bir kız! Onun saçları benzämeer benim sert iinelerimä!»

Altıncık da sandı, ani kirpi korktu ondan da o iş için saklandı. O yavaş örüdü ileri dooru, zerä dolay yanında büyüardı sık çalılı gümelär. Onnar zor edärdi kızcaaza gitmää hızlı. Altın saçları sarılardı dallara da kalardı asılı onnarda incä yalabık ip gibi. Herbir çalılık mutluuydu, ani ilıştıräbilärdi bir altın saç. Şindiyä kadar yoktur onnarda asılı durdu bölä bişey gözäl – salt buruşuk soluk yapraklar, hayvannarın tüüleri hem payacan. Altıncın saçları donadardı dalları, sansın altın telcezlär. Payaklar haseet-haseet bakardı bu altın tellerä, zerä onnarın payacanı diildi ölä yalabık hem gözäl. «Ah, bizim payacan da olaydı bölä altın tel gibi, hepsi sineklär aldanaceydı da tutulaceydı bu tellerdä», – oflardılar hem tüülanardı payaklar, ama hep örärdilär kendi ipliklerinnän payacanı, zerä altın ip onnarda yoktu. Onnara kalardı salt düşündä görmää kendi altın payacannarını, zerä payaklar da beener tatlı düş görmää.

Altıncık gidärdi ileri dooru. Bir dä onun önündä peydalandı bir büyük mantar. O mantarın kalpaa pek gözäldi: açık-kırmızı, biyaz beneklärlän. Kalpaa biraz yan durardı. Bu sıra Altıncık şaştı, nekadar gözäl mantar büyüyer bu daada. «Mantarların arasında bu, allelem, en gözeli», – düşündü

kızcaaz. O bilmärdi, ani en gözäl mantarlar – en zehirli. Ama biz bileriz, ani en büyük gözelliklär pek sıkça çıkêrlar en zehirli hem acı. Mantar da düşündü, bakarak kızcaaza: «Sanki benim kalpaan altından sarkaydı bölä altın gibi saçlar, bekim, bän olmayaceydım bu kadar zehirli, sineklär ölmeyeceydilär, oturduyan benim üstümä. Hepsi kaçêr bendän: sineklär dä, kelebeklär dä. İnsan da döner arkasını, beni gördüynän. Of, gözälim, ama zihirliyim, bana da pek zor bundan».

Kahırdan mantar taa pek yannattı benekli kalpaanı da sakladı üzünü Altıncıktan. Kızcaaz annayamadı, neçin ölä küsülü bu mantar, da gitti ileri dooru tanışmaa daayın yaşayanarinnän.

Kim dä görärdi bu fasıl altın saçlı kızcaazı, şaş-beş kalardı onun gözellindän. Onnar seftä görärdilär bölä gözäl musaafir daada. Deniz kızları saklandılar, zerä Altıncık o ateşli saçlarının durardı, nicä bir küçük güneşçik, da deniz kızları tunuk kalardı onun yanında. Tä bir sıncap, gördüynän Altıncı, durgundu bir dalda da dikkatli baktı kendi kuyruuna. O sanardı, ani onun gür kırmızı kuyruundan taa gözäl bişey yok. Ama onun kuyruu yalabıardı güneştä türlü renkli şafklarlan, Altıncın saç telleri gibi. Üfkedän hem haseetliktän sıncapçık topladı kuyruunu da çeketti sinirli hem hızlı-hızlı kırmaa findıkları. Kimär kerä sıncapçıklar da olêrlar haseet. Kızcaazın yoktu haberindä, neyi düşünür sıncapçık, da o pek ilgili bakardı ona. Altıncık pek acıktıydı da kayıldı o da isin findık, ama istemää sınaşmadıydı da salt yutkundu da susarak gitti ileri.

Bu vakit saksan bütün daaya sakırdadı, ani bir altın saçlı kızcaaz geziner daayın içindä. O baardı:

– Hepsiniz olun kuşku! Daada geziner Altıncık – sarı saçlı kız! Altıncık! Altıncık! Çıkın! Bakın!

Saksan her sıra ilk getirärdi haberleri, bu zanaatı o pek beenärdi, bütün günnärlän o uçardı erdän-erä üürenmää haberleri. Saksan hiç bir sıra kaybetmärdi kendi uurunu. O durup-durup hep baaradı haberi.

– Daaya geldi Altıncık! O gözäl, nicä çiçek! Altıncık – küçük güneşik! – durmamazlıya baaradı saksan.

Hepsi daa yaşayannarı şaştılar. Onnar istärdilär kendi gözlerinnän görmää Altıncı, angısını okadar pek metedärdi saksan. Hepsi kaçardı orayı, neredä işidilärdi saksanın sesi. İlkin kaçarak geldi bir büyük karaca da dikildi kızın önünä. Karaca baktı Altınca da dedi:

– Benim buynuzlarım olaydı altın, nicä senin saçların, bana deyeceydilär Altın Buynuzlu, savaşaceydım hiç kaybetmemää o altın buynuzları. Bän pek hodullanaceydım Altın Buynuzlu adımnan.

Acıdan, ani onda yok ölä buynuz, karaca başladı aalamaa. Karacalar da, nicä insannar, becererlär aalamaa. Onnarda da var can hem gerçektän duygular. Altıncık baktı kahırlı hayvana da kendisi dä çeketti aalamaa. O birdän duydu yalnızlığını daayın içindä. Daada oldu alaca karannık, serinnedi, kızcaaz üşüdü hem acıktı. O bilmärdi, angı tarafa gitmää, annadı, ani kaybeldi, oturdu bir kökün üstünä da seslän çeketti dizmää. Girgin saksan o saat haberledi hepsini, ani daayın en gözäl musaafiri aalêêr da ona läüzım yardım. Hepsi daa yaşayannarı, kalkan-kopan, braktılar kendi deliklerini, yuvalarını da toplandılar taa bir kerä kızcaazın dolayında da düşündülär, nicä yardımcı olmaa bu paalı musaafirä. Hepsinin hayvannarın hem kuşların iidi ürekleri, hiç biri kalmadı bu altın saçlı kızın yaşlarına suuk ürekli. Onnar hepsi baara-baara sölärdilär kendi bakışını da bitki-bitkiyä geldilär bir çıkışa, ani kızcaazı ilkin läüzım doyurmaa.

Ayı tukurladı bir fıçıcık bal, tilki getirdi bir süüş tauk. Tavşannar sürükledilär bir torba kırmızı tatlı morkva. Kirpicik tikennerinä saplamış daa almıcıklarınını da istemiş kızcaazlan paylaşmaa bu meyvacıkları. Sıncapçıklar yıvdılar bir tepä fındık kızcaazın önünä. Artık dürük kör köstebeklär dä deliklerindän çıkardılar türlü zarzavatlar: kartofi, çukundur, er alması. Balıkçı kuşu sürükledi bataklıktan bir dä büyük kurbaa. Altıncık bayıldı gülmää bu işä da yalvardı salversinnär kurbaayı geeri, bataklaa, zerä söledi, ani o kurbaa imeer. Saksan bilärdi, ani küçük kızcaazlar pek beenerlär imää tatlılık, da näändansa sıyrırmıştı bir tatlı turta. Kızcaaz idi onu ballan. Ama vardı pek çok imää, da daa yaşayannarı kurdular bir büyük sofrada oturdular onun dolayında konuşmaa. Hepsi şennenärdilär hem savaşırdılar küsülü kızcaazı da güldürmää. Tilki çaldı bir türkü, tavçamcıklar oynadılar bir horu, sıncapçıklar yarıştılar atlamakta. Ayıcıklar güreşärdilär.

Altıncık şennendi. O başladı hepsinnän bilä çalmaa, oynamaa hem atlamaa. Büyük şennik oldu daayın içindä. Bitkidä, açan hepsi yoruldu, ilkin yattırdılar yorgun Altıncı bir büyük fidanın deliindä. Ani ona olsun kaba, sıncapçık döşetti kendi kaba kuyrucaanı. Kalanı daalıştı evä. Altıncık raat uyudu saabaayadan hem gördü tatlı düş.

Saabalen hepsi hayvannar hem kuşlar genä toplandılar, da Altıncık uyandıynan – geçirdilär Altıncı daayın o kenarına, neredä o başladıydı emiş imää. Yolu gösterärdi girgin hem hererdä ileri uçan saksan. O daayın kenarından Altıncık kolay buldu kendi evini. Kızcaaz şükür etti eni dostlarına da adadı onnara, ani birdä-ikidä gelecek onnara musaafir, zerä pek beendi onnarın daa padişaalını.

Çevirmelär

İ. A. Kırılov

POPAZ BEYGİRİ HEM KARIMCA

Popaz beygiri yazın
 Salt çalmış hem oynamış.
 Hiç hesap almamış o,
 Nicä kış onu sarmış.
 Kırlar heptän boşalmış,
 Güneş çoktan saklanmış.
 Kaybelmiş sıcak günnär,
 Kararmış eşil daacaaz,
 Silkinmiş o gümelär,
 Yok imää hem dä evcääz.
 Bitti hepsi, kışın suuk,
 Zorluk geldi hem açlık,
 Popaz beygircii donuk,
 Çalmêêr türkücük artık.
 Kimin gelir aklına
 Açkan şen türkü çalmaa?
 Aç, kefsiz hem üfkeli
 Dostuna sürüklendi:
 «Brakma beni, dost karımca!
 Kaavilet beni, buyur,
 Havalar da yısınınca
 Bak, yısıt hem dä doyor!» –
 «Kumacıum, nehoş geliş:
 E yazın sän yaptın mı iş?» –
 Deer Karımca Beygirä.
 «Dostum, bän konmardım erä,

Kaba otçaazda atlardım,
Herbir saat türkü çalardım,
Taa dönüncenä başım». –
«A-a, ölä mi...» – «Bayıldım bän
Gün boyunca şen türkü çalmaa». –
«Salt çalardın mı? Ya şindi
Git kadınca oynamaa!»

S. A. Esenin

ANAYA MEKTUP

Anacım, haber ver, ani varsın.
Bän dä varım taa, sana seläm.
Ko aydın olsun evcäz, durarsa,
O mayıl şaftan, göktän gelän.

Haberleerlär – bir saklı sancıylan,
Özlemişin, güderäk düşü.
Hep yola bakarmışın kahırlan,
Sırtına atıp eski plüşü.

Aar kahır gelärmış karannıklan,
Bir sıklet basarmış pek sıcak,
Ani kimsä kırçma kavgasının
Saplarmış bana sivri bıçak.

Yok bişey, anam! Uslan hem raat ol!
Bu kiminsä bir fena sözü.
Diilim okadar kâr içkici bän –
Seni görmediynän taa, «kıpmaa» gözü.

Nicä ileri, bän hep yalpakım.
Düşünerim salt te bir işä,
Nekadar hızlı bän, kahırsakım,
Döncäm o alçacık evä.

Döncäm, açan biyaz dallarlan
Açacak o ilkyaz başçası.
Uyandırma beni çin-sabaalen,
Nicä sekiz yıl geeri – o baslısın.

Uyandırma hepsini, ne vardı,
Dürtmä neyi olmadı, ne yok.
Ömürüm taa erkendän pek aardır,
Kayıplık hem yorgunnuk pek çok.

Duaya üüretmä – faydasızdır,
Geeri dönmecek benim aklım.
Salt sendän bana bir büyük yardımdır.
Sän benim büülü, mayıl şafkım.

Ya unut o aar kahırları sän.
Hiç özlämä, güderäk düşü.
Hem vazgeç düümää o yolları sän.
Sırtına atıp eski plüşü.

Bulat Okucava**BİR ENSEYİŞ BİZÄ LÄÄZİM!**

Burda yok şen kuşlar,
 Hem büümeer fidannar.
 Salt biz omuzlan omuza
 Battırıldık erä.
 Yanêr toprak, dünnä dönärkän,
 Vatanımız doldu tütün.
 Bir enseyiş bizä lääzım, düüşärkän,
 Bir – hepsinä, ödeşecek bütün.
 Bir – hepsinä, ödeşecek bütün!

Ölüm-ateş bekleer,
 Bileriz biz bunu.
 Bir şüpesiz gecä yola çıkêr,
 Bu onuncu desant batalyonu,
 Bu onuncu desant batalyonu.

Bir düüş bitär-bitmäz,
 Başka bir söz geldi.
 Da poştacı delerecek,
 Aarayarak bizi.
 Raketa kızarêr, uçarkan,
 Biçmää yorulmadı kurşun!
 Bir enseyiş bizä lääzım, düüşärkän,
 Bir – hepsinä, ödeşecek bütün.
 Bir – hepsinä, ödeşecek bütün!

Ölüm-ateş bekleer,
 Bileriz biz bunu.
 Bir şüpesiz gecä yola çıkêr,
 Bu onuncu desant batalyonu,
 Bu onuncu desant batalyonu.

Boydan-boya gezdik
 Da şindi etiştik
 Taa duşmanın tokadına,
 Bölä biz cenk ettik.
 Aklımızda bunu tutarkan,
 Hiç unudamarız bunu.
 Bir enseyiş bizä lääzım, düüşärkän,
 Bir – hepsinä, ödeşecek bütün.
 Bir – hepsinä, ödeşecek bütün!

Ölüm-ateş bekleer,
 Bileriz biz bunu.
 Bir şüpesiz gecä yola çıkêr,
 Bu onuncu desant batalyonu,
 Bu onuncu desant batalyonu.

Vladimir Haritonov**ENSEYİŞ GÜNÜ**

Pek uzaktı Enseyiş Günü bizdän,
 Sansın korcaazlar süünärdilär küldä.
 Yol gezärdik, toz-duman hem dä yanık,
 Ama şükür – bu günü yaklaştırdık.

Baruta kokêr bu
 Enseyiş Günü.
 Biyaz saçlarlan
 Bu yortu bizä geldi.
 Göz yaşınnan
 O bizi sevindirdi.
 Enseyiş Günü! Enseyiş Günü!
 Enseyiş Günü!

Çalışardı zavodlar gecä-gündüz,
 Vatanımız hiç kıpmazdı gözünü.
 Cenk ettik biz, zor çektik hem savaştık,
 Ama şükür – bu günü yaklaştırdık.

Baruta kokêr bu
 Enseyiş Günü.
 Biyaz saçlarlan
 Bu yortu bizä geldi.
 Göz yaşınnan
 O bizi sevindirdi.
 Enseyiş Günü! Enseyiş Günü!
 Enseyiş Günü!

Seläm, mamu, hepsi dönmedi evä...
 Olsa yalnayak kaçmaa serin çiidä.
 Evropayı hem dünneyi arşinnadık,
 Ama bu günü yaklaştırdık!

Baruta kokêr bu
 Enseyiş Günü.
 Biyaz saçlarlan
 Bu yortu bizä geldi.
 Göz yaşınnan
 O bizi sevindirdi.
 Enseyiş Günü! Enseyiş Günü!
 Enseyiş Günü!

Rasul Gamzatov**TURNALAR**

Bana geler, o askerlär kalkmıştı,
 Dönämeyän evä o olannar.
 Kannı o kırları onnar brakmıştı,
 Dönmüştü biyaz turnaya onnar.

Uzak o zamandan büünkü günädän
 Uçêrlar, sesedip dirilerä.
 Bu beterä sıkça hem dä kahırlan,
 Susêrız biz, bakarkan göklerä.

Göktä uçer yorgun sürü, görerim,
Gün kauşunca, sansın dumana.
O dizidä bir boş er var, sanêrim –
O boş eri dä brakmışlar bana.

Gelcek bir gün da turna sürüsünän,
Bän üzecäm maavi karannıkta.
Sesederäk sizä bir kuş dilinnän,
Sizä, kimi braktım uzak erdä.

Bana gelir, o askerlär kalkmıştı,
Dönämeyän evä o olannar.
Kannı o kırları onnar brakmıştı.
Dönmüştü biyaz turnaya onnar.

Uzak o zamandan büünkü günädän
Uçêrlar, sesedip dirilerä.
Bu beterä sıkça hem dä kahırlan,
Susêrız biz, bakarkan göklerä.

Vadim Antonov

GÖRÜŞ

Bu dünnedä olêr ölä görüş,
O görüştä dä var ölä bişey,
Açan akıl, kaybederäk yolu,
Can karannınnan birleşik gibi,
Dooru ömür dä dayanarkan kilidä,
Bütün kuvetlän fırladêr dibi.

ŞKOLA TÜRKÜSÜ

«Okul valsı» melodiyasına görä

Sizinnän biz çoktan ayrıldık,
Dostlar, sizi çoktan burda beklärdik.
Bu şkolada küçükkän üürendik,
Burda sıkça düşärdik hem kalkardık.

Bu yollarda sizinnän gezinärdik,
Küçüklümüz pek şendi hem temiz,
Avdarmada biz kismetli büüyärdik,
Sizä bütün deeriz: «Hoş geldiniz!»

Kırk yıl geçti bizim üstümüzdän,
Biz uzakta yaşardık hem işlärdik,
Uşak büüdärdik, ama gecedä
Avdarmayı düşümüzde görärdik.

Yıllar geçerlär, su gibi giderlär,
Ama bizä ilişmeerlär artık,
Bizim gözäl nepotular büüylerlär,
Biz herbirinä deeriz: «Çok saalık!»

Seröja, Anä hem yavaş Varvara,
Afonä, Fedi, Vani hem Simon.
Kristina, Anka, Paşi, Aleksandra,
İlişka, Nasti, Dunä, Eremey.

Elena, Musä, hem dä iki Ana,
Bir Kristova biri dä Garbalı.
Katüşa, Lida, Çakusta Domnika,
Vasiliy, Dima, Vani Çelengir.

ESKİ KLİSENİN İÇİNDÄ

Annatma

Klisä durardı küüyün ortasında, bir bayırın üstündä, en görümnü erdä. Küüyün angı tarafından da baksan, görünärdi klisä. Yapısı büüktü, üüsekti, örtüsü tombarlak tepelerinnän yalabıyardı güneştä. En yukarsında durardı kruçalar, angıları açık havada taa pek belliydilär maavi gök üzündä. Her sabaa, kalktıynan, Çana atardı gözünü klisenin yapısına. Onnarın kapu önündän klisä pek islää görünärdi, zerä durardı karşı bayırda. O neçinsä pek beenärdi siiretmää kliseyi, bakmaa, nicä güneş oynêr onun örtüsündä. Klisä üüselärdi küüyün üzerindä, nicä bir büük, Çanaya deyni annaşılmaz bir yapı.

Anasından-bobasından o işidärdi kimär sıra, ani nesoysa dinsizlär kapamışlar kliseyi, da insan ilerki gibi pazarlarda gidämeer kliseyä dua etmää. Bobası sölärdi, ani başka erlerdä kliseleri yıkmışlar da, ya da o yapılardan yapmışlar depo ya başka bişey. Kızçaaz bilärdi bu işleri istoriya uroklarından da, artık basmıştı onüçüncü yaşına. Klisenin yapısını o siiredärdi yakından da, zerä klisenin yanında bulunardı eski şkolanın yapıları, eni, üçkatlı şkolayı da düzdülär yakın kliseyä. Uşaklar aralıklarda çok sıra kaçardılar klisenin auluna oynamaa, kaçınmaa, atlamaa. Eski klisenin dolayında sarı taş «planı» vardı, çok erlerdä yıkılmıştı. O yıkık erlerdän uşaklar girärdilär klisenin auluna. Yakından klisä diildi ölä gözäl. Eski kireç duarları bozarmıştı, soyulmuştu, kimär erdä taa taşlaradan. Pençerlerin şişeleri pek kirliydilär, çok erdä çatlamıştılar, kırılmıştılar hem kakılıydılar taftalarlan çapraz, sansın cenk vakıdında. Klisä dolayında büümüştü çalılı gümelär, kır fidannarı, ot. Klisenin aulu bütün dolmuştu kaaz otunnan. O kaba otun üstündä kaçınardılar hem oynardılar uşaklar.

Kaç sıra Çana, brayılıp şen oyunnardan, yaklaşardı klisä pençerleri yanına da savaşardı bakmaa içinä, ama hep uydu-ramardı. Ya çalılıklardan sokulamardı, ya da o taftalardan bişey görämärdi. Birkaç kerä tırmaştı fidannarın dallarına, ama uzaktan klisenin içi görünärdi karannık da hiç bişey diildi belli. Taa üstünä fidannar doluyudu tırtıl, onnardan kızçaaz pek titsinärdi. Te bu sefer dä Çana brakıldı kaçmaktan hem koolaşmaktan da başladı genä dolanmaa kliseyi, umutlanarak görmää klisenin içini, ama naafilä – pençerelerä hiç birtürlü yakışmardı sokulmaa. O dolandı kliseyi da yaptı onu, neyi herkerä yapardı: pindi eski eşiklerdän da darttı kapuyu. Kapuda ileri her zaman durardı bir büük kilit, ama uşak umutlanardı, ani bekim darttıynan – olacek bir aralıcak, da o göreceklisenin içini.

Umutsuz, kızçaaz yaklaştı kapuya da darttı onu. Ansızdan kapu gıcırdadı da açıldı biraz. Çananın eşil gözleri belerdi ansızlıktan: kilit durardı erindä, ama kapu açıktı. Düşünmeyeräk, ama korkarak Çana girdi içinä. O düştü bir küçük hayatçaa, neredä sol taraftan yukarı dooru gidärdi tafta basamaklar. Kireçli duarlarda asılıydı nesoysa resimnär fasıl yazılarlan, ama Çana okuyamardı onnarı. Birkaç basamak tırmandı, baktı yukarı da gördü büük bir çan, iki taraftan da – iki küçürek çancaaz. Çannarın dillerinä baalıydı kalın iplär. Çana annadı, ani, çannarı düüyärkän, çekerlär bu iplerdän. Bu ipleri çekmää istedi, ama merdivendän taa ileri dooru tırmanmaa korktu. İnip aşaa, kız açtı yanındakı kapuyu da düştü bir büük odaya. Burada tavan taa üüsekti hem taa aydınnıktı. Oda dardı çeketmesindä, ama ortasına dooru genişlenärdi. Karşı duarda taa kapular vardı. Boyalı tafta erlerdä döşeliydi dokunmuş korafılı partal palası. Hererdä duarlarda asılıydı büük ikonalar. Çana en pek şaştı yapının temizliinä.

Yoktu ne toz, ne payacan, ne dâ gübür. Kız kaldırdı başını. Üüsek tombarlak tavan, kubey gibi, ortada çıkardı yukarı. Duarlarda yazılı ikonaların üzleri sansın büüledi onu. O almardı gözlerini bu fasıl resimnerdän. İnanılmaz sessizlik, ratlık hem usluluk vardı bu yapının içindä. Çana hızlandı karşı tarafta kapulara, ani bakmaa, ne var o kapuların ardında.

– Kızlar orayı yakışmêêr girsin! Orada altar! – ansızdan işidildi yaşlı bir karının sesi.

Bu sessizliktä okadar birdän öttü o beklenmedik ses, ani Çana korkudan daptur geldi, may erä düşeceydi. Kız baktı o tarafa, neredän geldi ses. Tafta merdivendä uzak karannık bir köşedä bir babucuk parçaylan silärdi ikonaları. Çana tanıdı onu, o Maşi babuydu. Bütün Avdarma küüyünä anılmış bir ilaççı babu, okuyardı korku için hem başka belalar için. Çana çok sıra kapardı üüsürüü, bronhit geçirärdi, da mamusu onu götürärdi Maşi babuya «frigariyi süündürmää». Babucuk uzun zaman naşeysä fisirdärdi, tutup elinnän onun annısını, yakardı mumnarı, verärdi ona içsin nesoysa kaynanmış otların suyunu, bir çölmek su içindä süündürärdi sırnık. Nelär yapardı, ama Çana alışardı babucuun «proçeduralarından» sora. Maşi babunun içerciindä vardı çok satin torbacık, angılarında durardı kuru otlar, onnar testä baalı asılıydılar duarlarda da. Bu otların özel bir kokusu vardı, kızçaaz beenärdi kokmaa otları, diiyärdi onnara ellerinnän. Sansın şindi dâ uşak duydu o hoş kokuyu. Babucuk da tanıdı kızçaazı.

– Altara sade adamnar giräbilir, ama karılara büük günaa oraya girmää, – taa bir kerä söledi babucuk.

– Neçin? – sordu kışçaaz.

– İlktän ölä kabul edildi, popazdan hem birkaç izmetçi adamnardan kaarä, orayı başkası diil läözüm girsin. Sän neçin girdin kliseyä? – sordu babucuk kıza.

– Pek istärdim göreyim klisenin içini. Siz ne yapêrsınız burada? – meraklandı kızçaaz.

– Paskellä yortuları için kliseyi temizleirim, ikonaları silerim tozdan, kandilcikleri yakêrım. Bu mayıl yortu için klisedä hepsi läözüm olsun pak, yalabısın. Ama küüyümüzä geldi antihristlär, ani isteerlär yıkmaa hem yoketmää klisemizi, hırsızlar hem dinsizlär çalêrlar ikonaları. Zor vakıtlar geldi, uşacım. Sıra gelir saklamaa onnardan ikonaları, daalması heptän klisemiz. Te sizi şkolada üüredärlär, ani Allaa yok, ama Allaa var! – dedi babucuk da o keskin maavi gözlerinnän, sansın bir aydın şafklan, baktı Çanaya.

Kızçaaz bişey karşı koyamadı ihtär karıcaa, zerä o şkolada üürenmeer, yazmaa-okumaa bilmeer, şüpelenmeer, ani Allahı ölä maasuz getirttilär insanı aldatmaa deyni. Kızçaazın canı da acıdı karannıkta bulunan babucaa. Ama kız sustu, bişey deyämedi.

– Çana, sän var nicä öpäsin hepsi ikonacıkları, ama ilkin herbir ikonanın önündä stavrozunu läözüm yapasın.

Kızçaaz bilärdi stavrozunu yapmaa, zerä evdä içerdä üst köşedä durardı ikona, angısında resimniydi Panaiya uşacınnan. Anası-bobası sıkça o ikonanın önündä yapardılar stavrozlarını hem dua edärdilär. Ama Çana klasında komandir pioner olarak, stavrozunu yapardı. Bilärdi, ani Allaa yok, ölä üüredärdilär şkolada.

Maşi babu kendisi dâ yaptı genä stavrozunu da öptü önündeki ikonayı. O yavaşıcık oynadardı dudaklarını, okuyardı nesoysa dua. Babucuun duruk-maavi, şafklı, derin, dipsiz gözleri bakardı yukarı, tavana dooru, sansın o naşeysä orada görärdi. Bu gözlär yalan yoktu nicä sölesinnär, zerä Çana küçüklüündän duyardı aldadıcı hem yannış insanınarı. Babucuun suratı raattı hem uygundu. Çana da baktı yukarı,

ama bişey görmedi. O beceriksiz yaptı stavrozunu da başladı siiretmää ikonaları. Ayozlar bakardılar dooru Çananın gözlerinä. Bu bakışlar türlü-türlüdü: üzgün, kederli, keskin, şafklı, raat, ama hepsi sansın aydınadılmıştı birtürlü şafklan. Onnar şindi hepsi sessiz bakardılar Çananın içinä, uyardırdılar o duyguları, angılarını şindiyädän uşak bilmärdi. Ama nekadardı raattı hem iyydi bulunmaa burada. Geçärkän ikonadan ikonaya, kızçaaza geldi, ani onun arkasında kimsä durêr. O bakındı, ama kimsey yoktu. Maşi babu merdivenciktä silärdi tozları. Ama bu kiminsä görünmüz varlıundan kızçaazın korkusu yoktu. Bu duygu seftä diildi, küçüktän Çanaya çok sıra gelärdi, ani onun yanında hep kimsä durêr. Salt şindi bu fasıl duygu kaavileşti.

Babucuk indi erä, da, topallayarak, hep gezärdi klisenin içindä, silärdi tozları, erleştirärdi, dudaklarını da hep oynadardı, okuyardı duaları. «Maşi babunun üzü da benzeer ikonaların üzlerinä, haliz gözleri», – hesap aldı Çana.

– Yardım et bana, uşacım, getirmää evä Panaiyanın ikonasını, korkêrım, hırsızlar onu da almasınlar. Bän onu taşıyamayacam, – yaklaştı kızçaaza Maşi babu, yalpak güleräk.

Çana sevinmeliklän kayıl oldu, zerä pek istärdi bir iilik yapsın babucaa. O götürdü ikonayı taa Maşi babunun evinädän, girdi onun odasına, dayadı ikonayı köşedä bir duvara da genä bakındı onun odasında. Duarda dokunmuş korafı çiçek arası kilim, üst köşedä asılı ikona, angısı sarılıydı bir işlenir peşkirlän. Peşkir baalydı bir bant gibi ikonanın üstündä. Masanın üstündä yanardı yapma kandilcik. Erdä doşeliydi dokuma partal palaları. Bir duarda hep ölä asılıydı torbacıklar otlarlan. Nicä dä her zaman, oda pek kırıktı hem erleşti. Ama en pek kızçaaz istärdi duysun o fasıl, burcu kokuyu, ani gelärdi o otlardan. Bu odanın kokusu, ra-

atlı hem uslullu her zaman kızçaazın hoşuna gelärdi. Maşi babu şükür etti kızçaaza, verdi ona bir tatlı turta, da kız çıktı gitmää geeri dostlarına.

O pek mutluydu, ani gördü klisenin içinini, yaptı iilik Maşi babuya. Bu oluşarlan o ölä aldandı, ani unuttu zamanı hem ani uroklara lääızımdı gitsin. Çananın içindän geçti bir suuk korku dalgası. Klisenin aulunda yoktu kimsey. «Kim biler, ne kadar vakıt geçti. Sanki çok mu geç kaldım uroo?» – geçirärdi aklından uşak. O taa yoktur kaçırdı uroklarını. Ačan kızçaaz girdi klasa, onu urokta beklärdi üfkeli istoriya üüredicisi. Uşaklar annatmıştılar üürediciyä, ani barabar oynardılar klisenin aulunda, da sora Çana nereyisä kaybelde.

– Neredäydin sän? – üüsek seslän hem üfkeli sordu üüredici.

Çana kızardı, nicä patlacan, iiltti kafasını, düşüneräk, ne soy cuvap versin.

Ürää sık-sık düülärdi, ama diil salt korkudan üüredicinin önündä. O örnek bir üüreniciydi, pioner, klasın komandiri. Şindi annaşılarsa, ani o girdi klisenin içinä, siiretti ikonaları, yaptı stavrozunu, taşıdı ikonayı Maşi babuya – sanki ne olacek? Çıkaraceklar pionerlerdän hem alaceklar kırmızı galstuunu. Galstuu Çana en pek sevärdi, her gün urardı onu ütüyä da baalardı boynusunda gözäl bir düünük. Taa üstünä var nicä çıkarsınlar lineykanın önünä da utandırsınlar hepsi üürenicilerin önündä.

Bu düşünmeklerdän Çananın suuduydu içi. İç duygularınan sansın aarardı yardım birkimseydän. O hiç düşünmeyeräk attı bakışını ön duvara, neredä asılıydı Leninin bir büük patredid. Çananın en sevgili patrediydi. Her gün o siiredärdi Leninin yalpak hem hoş üzünü. Lenin gülümseyeräk bakardı duardan, sansın kayıldı kızın herbir adımınan bu şkolada. Lenin o şen üzünnän karşılardı onu uroklarda, zerä Çana hesapçasına üü-

renardı, çalışkan hem görümnü bir pionerdi. Lenin için üüredicilär dä deyardılar, ani o bizim bir en paalı bobamız hem liderimiz. Taa küçüktän uşak keskin seslän sölärdi şiiri:

*Bän bir küçük kızcaazım,
Şkolaya taa gezmeerim!
Bän Lenini hiç görmedim,
Ama onu severim!*

Te şindi dä Çana sansın aarardı ondan bir yardım. Ama taa attıynan bakışını, kızcaaz şaşmaktan dondu. O tanıyamadı onu! Neredä kaldı Leninin o yalpak hem gülär üzü? Leninin kaşları dürüktü, üzü üfkeliydi, bakışı sertti! O her zaman gülär kıvılcıncıkları gözlerin içindän kaybeldi, bakışı pek tikennydi hem suuktu. O sansın hepsini bilärdi da bakışınnan gösterärdi, ani hiç diil kayıl onun yaptıklarınnan. Çana aklına getirdi Maşi babucuun o ayoz gibi üzünü, onun duruk-maavi bakışını, yaştırdı patretteki bakışlan, sora da ayozların ikonalarda üzlerinnän. Kendi-kendinä uşak dedi, ani ne olarsa olsun, ama o sölämeyecek, neçin geç kaldı uroo. O satmayacak bu işi, ani babucuk evdä sakléêr en paalı ikonaları. Ama ne sölemää üürediciyâ? Nicä inandırısın kendisini? Uşaan yoktu vakıdı düşünmää. Hepsi bu düşünmeklär bir küçük zaman içindä geçti Çananın kafasından.

Bir dä onun aklına geldi, ani kultura evindä bu vakit her sıra kino gösterärdilər.

– Bän gittim kultura evinä kino siiretmää, – inandırıcı dedi Çana, iilte başını da başladı aalamaa.

O korkardı genä bakışını atmaa duara, Leninin patredinä, da görmää, nesoy diişilecek onun bakışı bölä açık yalana.

Sert üüredici ayıplandırdı Çanayı da üfkeli dedi:

– Örnek bir üürenici, klasın komandiri, da bölä bir başsız, çirkin yapmak!

Yaarın anan ya da boban şkolaya gelsinnär da baksınnar, nesoy kötü örnek gösterer onnarın kızı. Onnar läözüm bilsinnär bunu.

Kızcaaz biraz raatlandı da taa siirek çekärdi soluunu, aalayararak. O düşünmärdi onu, ne olacek sabaa, ama sevindiydi, ani buldu neyi sölemää, onu inandılar, da o katmadı bu oluşa Maşi babuyu. Avşam üstü o annattı hepsini mamusuna. Bobası da bir taraftan seslärdi. Anası salt derin çekti soluunu da demedi ona bişey. O yoktu ne iş için bulsun kabaatlı kendi uşaanı. Uşaan vardı dooruluu. Onun kızı bişey yannış yapmadı, ama läözüm gitsin üürediciyâ da yalvarsın, ani o prost etsin Çanayı. Hem inandırısın üürediciyi, ani onun uşaa başka kaçmayacak uroklardan kinoya. Bobası sa salt gülümsärdi, zerä kaç sıra vardır söledii uşaklarına, ani var Allaa, ama pek inandıramardı. Şkola bilgilerinä taa pek inanardılar.

Bir-iki gündän sora geldi Büyük Paskellä yortusu. Bir eşil poplin fistannan, ani anası diktirdi ona maasuz bu yortuya, eni sandaliylän, peliklerindä iki büyük gaz bant, Çana kumalarının yolda ip atlardılar. Kız eni kırmızı sandaliylän büyük bir havezlän atlardı, pek sevinärdi eni giyimnerä. Bir dä bütün küüyä işidildi üüsek çan sesi. Dran-dran-dran... – daalardı bütün küü içindä şen çan sesi. «Kimsä o büyük çanı düüyêr», – düşündü kızcaaz da, brakıp ip atlamasını, nekadar kaçabilärsä dooruldu kliseyâ. Bu çan sesleri pek şendi, pek gözäldi, kulana hoş gelärdi, cınnardı bütün küüyün içi, doldurardı Çananın içini büyük sevinmeliklän. Bu ses doldurduydu havayı, daalardı kırlara, çıkardı göklerä. Çana vardır taa ileri dä işittii bu sesi, ama bölä duymardı onu, nicä şindi, klisä içini gördüktän sora. Klisenin yanında vardı çok kişi, onnar hepsi seslärdilər çan seslerini. Çana da hepsinnän barabar seslärdi, bakardı eski kliseyâ, açık-maavi gökâ, angısının benizi pek benzärdi Maşi

babunun gözlerinä. Kızcaaz kendisi dä annamardı nedän, ama pek mutluydu. Çannarın sesleri sansın çıkardılar üüsek maavi göklerä da orada daalardılar her tarafa. Çannar sustuktan sora da uşak sansın hep işidärdi bu sesleri, bütün gün kızın üreendä vardı büyük mutluluk, sevinmelik hem şennik.

Bu oluşlardan sora Çananın içindä nesä diişildi. Lenin patrettä başka olmadı da ölä yalpak hem gülär üzlü, nicä ile-ri. Kaldı dürük kaşlı. Çana savaşardı nekadar taa az bakmaa ona uroklarda. Kız hep ölä kaldı klas komandiri, üüsek seslän baarardı komandaları, atarkan adımnarını birklashırların barabar türlü yortularda. Hep ölä keskin seslän çalardı klaslan birerdä türküyü:

*Для Советского Союза
На колхозном полюшке
Зреет наша кукуруза
Без господней волюшки.*

Тари-дари-дари, дари-дам-да...

Ama o artık başladı inanmamaa onnarı, kim deyärdi, ani yok Allaa. Onun aklına gelärdi Maşi babunun açık-maavi gözleri, ani büyük inannan dooruluydu göklerä, onun duaları hem kendi duyguları o görüştä klisenin içindä. Aklına gelärdi bakası, pek inancı bir adam. Uşak kendi-kendisinä koyardı çok soruş, ama çoyuna bulamardı cuvap.

Geçecek çok yıl. Çana olacek büyük, oturmuş karı. Yaşamak pek diişelecek da kendi verecek ona cuvap o soruşlara, angılarını o küçüktän çözämärdi. Çana kendisi etişecek inana, geç, ama bulacak kendi içindä Allahı. Salt bir işi Çana gerçektän bilärdi: ilk sıra o karşı geldi Allahın kuvedinnän orada – Avdarmanın eski klisesinin içindä.

Dramaturgiya janraları

İHTÂR OYUNCUYKANIN SÖZÜ

Monolog

– Bütün ömür bän oynadım, kalabalı şennendirdim,
 Oynayarak sevdim hem kaç sıra ayrıldım hem evlendim.
 Gözâldim, hem herkezi beni kâr ürektän sevârdi,
 Halkın dikkatını çekmää bän becerârdim.
 Bän gerçektän duyguları aslı gibi oynardım,
 Hem herbir yaptımı sizâ inandırardım.
 İlk sevdâyı sizâ pek ii etiştirârdim,
 Zerâ kendim onu bilârdim hem sevârdim.
 Türlü duyguları oynamardım önünüzdä,
 Onnar ölä dä gerçektän kaynardı içimdä.
 Bana kolaydı insanı şennendirmää,
 Gençlik, oynamadıynan, becerer gülmää.
 Önünüzä çıktıynan, siz kalkardınız ayaa
 Hem bıkmardınız metetmää hem el düümää.
 Oynamakta bän hertürlü dönârdim:
 Ölärdim, dirilârdim hem sevârdim.
 Beni kucak alardınız, hiç yoktu bir bela,
 Nelâr dä yapmasam, baarardınız: «Helal!»
 Beni sevârdi şen kalabalık,
 Zerâ bän vardım genç, girgin hem dä kılıbık.
 Ama yıllar geçti, bän hep ölä oynêêrım,
 Salt hepsini oluşları başka türlü duyêrım.
 Bän sevgiyi göstermeerim dooru,
 Zerâ ondan çok geçirdim körlüü.
 Baararkan «Bän severim!» – gözlerim yaşlı,
 Sanki duyêrsınız mı: laflarım hiç diil aslı?
 Türlü o duygular da içimi çoktan braktı,
 Zerâ sade o oluşlar pek gözümdän çıktı!
 Braalmaa oynunnardan kimâr kerâ kayılıım,

Ama yakışmêêr, pek sizâ baalyım.
 İsteerim ileri dooru sizi hep aldatmaa:
 Şennendirmää, gücendirmää hem aalatmaa.
 Yalan duyguları etiştirerim sansın doorudan,
 Salt bilmeersiniz, nesoy zeet çekerim yalandan!
 Güüdäm dä aarlaştı, dönâmeerim hızlı,
 Ama lääzım, beni siiredennâr – nazlı.
 Onnar, kim dün seni sevârdi hem öpärdi,
 Büün kin beslârdi hem erâ atardı.
 Hepsi isteer olasın genç, çevik hem dä yamık,
 Giyimnerin dä, gözlerin dä yalabık.
 Salt sän başlêêrsın biraz yaşlanmaa –
 Siiredennâr hem sevensâr başlêêr suulmaa.
 Onnar görerlâr salt onu, ne üstündä,
 Hiç kimsey bakmêêr, ne var içindä.
 Pek bıktırdı yalan oyunculuk,
 Canım isteer haliz sevgi hem dooruluk.
 Sürü sä canımı istâmeer hiç bilmää,
 Zerâ ona kolay oynunnan aldanmaa.
 Atêrım üstümä o rubaları yalabık,
 Çıkêrım bän şafka, içim sä karannık.
 Sizâ yalpak genâ gülerim hem söleerim,
 Sizâ deyni ölerim ya da dirilerim.
 Sanki duyêr mı birkimsey, açan üzüm güler,
 Gözlerimin dibi suuk, buz gibi, durêr.
 Güüdäm, ani ilin önünüzdä döner,
 Yalan oynunnardan gecâ toprak gibi olêr.
 Sabaalen genâ bän oynêêrım hem dönerim.
 Benim bu ecelim – kalabalı severim,
 Ölüncä yazılı bana hep oynamaa,
 Ama ölä istârdim gerçektän sevmää hem yaşamaa!

KAÇIRMA TERBELERİ!*Komediya**Oluş geçer iki komuşu aylesindä gagauz küüyündä*

Oluşa katılan kişiler:

Vani, bir adam 39 yaşında, ev saabisi.

Länka, onun karısı, 35 yaşında.

Görgi, Vaninin komuşusu, 37 yaşında; diil çoktan geldi karısından Rusiyadan, yaşadılar orada birkaç yıl.

Dokiça, Görginin karısı, 33 yaşında.

I bölüm**«SEKOND HEND!»****1-ci oluş**

Erken sabaa. Bir işlenir günü. Vaniylän Länka uyuyêrlar bir odada, sobanın yanında patta, bir saman yastun üstündä. Duarda koraflı kilim, erdä döşeli dokunmuş partal palası. Eski halk interyeri. İçersi pek tertipli, erleşik. Länka kalkêr, giyer halk rubalarını: bir uzun buruşuklu fista, fita, karagöz bluzası, eski keptar, kafasına baalêr bir şalinka. Açêr radioyu. Oradan işidiler Tarkanın türküsü «Şıkıdım». Länka sesleer türküyü, koyup ellerini belinä da sallêr kafasını hem oynattırêr kendisini. Yavaşıdêr radioyu da kendi-kendinä sölenir.

Länka (çalêr). Anasının kuzusu....

Ceerimin köşesi.

Oynama şıkıdım, şıkıdım,

Oynama şıkıdım, şıkıdım.

Ne kolay şindiki türkülerin havaları, onnar sansın benim gibilerä deyni yazılı, notaları pek diil lüzüm bilmää, lüzüm nekadar taa çok dolaşıklı hem boş lafları bireri toplamaa – da okadar. Kuzusu, köşesi, cakası¹ – toplamışlar hepsini bireri: anasını da, kuzusunu da. (*Genä çalêr.*)

Anasının kuzusu....

Ceerimin köşesi.

Oynama şıkıdım, şıkıdım,

Oynama şıkıdım, şıkıdım.

Kıسادan sölediynän, kefin lüzüm olsun pek hoş, aazın da lüzüm gitsin, nicä yırtık kaloş. (*Genä çalêr.*)

Oynama şıkıdım, şıkıdım....

Vani patın üstündä döner uyuyarkan, sora üfkeli koyêr kafasını yastun altına.

Länka. Ya açayım bän bizim gagauz türkülerini. (*Koyêr Vitaliy Manjulun türküsünü «Baarma!» Biraz oynattırêr kendisini. Sora susturdêr.*) Pek beendim Manjulun bu rêp türkücüünü, haliz o erini, näända karı çekeder çalmaa. Salt bir işi annayamêêrım: neçin bu türkünün adını koymuşlar «Baarma!»? Bän koyaceydım bu türkünün adını (*yaklaşêr da baarêr Vaninin kulaana*) «İçmä!»

Vani fırlêr, uyku semesi annayamêêr, ne olêr.

Vani (*korkulu*). Kim baarêr? Kim çaarêr? Kim içêr? (*Görer önündä Länkayı da genä sokêr kafasını yastun altına. Sora çıkarêr kafasını da yalvarêr.*) Länka, mari. Yapmasana şamata,

¹ Caka –levent.

sabaalendän başlamışın baarmaa, bän isteerim taa biraz uyuma. (*Üfkeli koyêr kafasını yastun altına.*)

Länka. Naşey? Baarmayım mı? Şindi baarmayacam bän sana. (*Bir tarafa.*) Bu saat açayım pençereleri, kapuları da ne kadar taa pek çekedeyim anırmaa (*sokaa dooru*).

Fasülâ o bana getireceymiş, git getir yaanı bana ba, hayırsız köpek,
Ya baksana, ne zabunnadım, düşer bendän etek!
Kaldır o büyük gö... güüdeni pattan, ba, çık da getir su,
Git yısla rasatları, ba dana burnusu!

*Vani hızlı atêr yorganı bir tarafa da bir kıpımda giyiner.
Länka sansın hesap almêêr onu da ileri dooru hep baarêr.*

Çık biraz aul içinä, çalış sän harmanda,
Harmanı pakla, ani bir dä çıbık kalmasın orda!

Vani koyêr kalpaanı bir yanına da titireyeräk, sakına-sakına çıkêr içerdän. Länka siireder onu pençeredän. Vani alêr bir diiren, yaklaşêr pençereyä, bakêr taa bir kerä Länkaya da kaçêr aula.

Länka (*şen-şen*).
Bütün sokak öter benim bu türkümdän,
Vani dä neçinsä attı benizini da fırladı içerdän.
Yaklaştı pençereyä da taa bir keret baktı,
Sora aldı diireni da harmana kaçtı. (*Kaldırêr parmaanı yukarı, düşüneräk.*)
Nedän, sanki, bu adam bölä raatsız oldu,
Sanki benim bu türkümü mü prost buldu?

Bu vakıt köpek salêr hem kimsä urêr kapuya.

2-ci oluş

Länka (*elleri belindä, üfkeleneräk*). Kim, sanki, orada? Tamman bän dä üürendim lafları havaya görä sıralamaa, kimsä geldi bana dolaştırmaa. Girin, buyurun! (*Taa yavaş seslän bir tarafa*). Saa olasınız, ani geldiniz, çin-sabaalendän pek sevindirdiniz!

Köpek salmasına auldan kaçarak gelir Vani. Kapu açılêr da içeri girer Görgiylän Dokița. İkisi dä giyimni yırtık, kopuklu cinsalarlan. Dokițanın sırtında bir partallı gibi, püsküllü bluz, güüsü hem arkası açık. Kulaklarında iki büyük halka. Suratında bir parmak makiyaj, gözleri pek çirkin boyalı. Saçları boyalı zambak ya da başka bir renk, tırnakları uzun, kırmızı, yalabık. Boynusunda bir büyük medalyon ya da iiri boncuk. Görginin kafasında irokez – saçları tepesindä yukarı dooru durêr. İkisinin dä üstü pek güldürücü.

Länka hem Vani (*ikisi birdän*). P-1-1-1! Kim bunnar?
Görgi hem Dokița (*ikisi birdän*). Sizin komuşular!

Länka. P-1-1-1, Dokița, Görgi, üz yıl sizi görmedim, ama pek fasıl görünersiniz. Korkuttunuz beni, içim suudu, soluum kapandı, sizin donnarınızı bizim o kuduz köpek mi parladı?

Vani. Alayım tufää, gideyim da öldüreyim o köpää. Baksana, nicä onnarı paralamış – Görginin tepesindä salt bir testä saç braamış! (*Hızlanêr gitmäâ, ama Görgi tutêr onun elindän.*)

Görgi. Hay, komuşu, bas tormoza, yavaşı, korkmuşunuz sän dä, o da! (*Gösterer Länkaya.*) Köpek bizä diimedi – şindi ölä trend, ölä bir moda!

Dokița (*kaldırır elini yukarı*). Hay, Länka! Siz bu küülerdä ne kalmışınız geeri, büün bu donnar şık-modern, belli! (*Döner her tarafa, göstererek rubalarını.*)

Vani (*bir tarafa*). Şindi bunnar savaşêrlar yapmaa bizi kolhoz, kendileri sä – biri, nicä partallı kaaz, biri dä, nicä yoluk tepeli horoz!

Länka (*şaşarak geziner Dokiğanın dolayında*). Ne fasıl sandalilär senin ayaklarında, ökçeleri pek üüsek! Onnarlan gezmää kim ne läüzüm büük becermäk!

Dokița. Of, Länka, näända sän görersin sandali, ayaklarımda marka labuten, üstümdä dä hepsi anılmış firma! (*Gösterer ayak kaplarını.*) Bunnar labuten – firma, üüsek ökçeli, pek krutoy şoşoni! Şindi sokaktan geçärkän, açık aazlan kaldı ardıma dernek!

Görgi. Yazık: kösteklendin, düştün da yayıldın, nicä... inek!

Dokița (*üfkeli*). Yayıldım, elbetki, bunnar yol mu burada? Ya bir taşa urulêrsın, ya da kösteklenersin herbir kuyuda!

Länka (*hep geziner Dokiğanın dolayında*). Bu partallı gölmek sarkêr, arkaların hem yannarın açık, hepsi görüner, ya baksana, belli, nicä yaalı taraflar titirer!

Dokița (*koyup ellerini belinä*). Länka, sän kim ne salt çok görersin beni! Bu gölmek «ot Guçi», donnar da Dolçe Gabana! Ama bän sana ne, tuyan mı göründüm? Dietada durêrım, seksän kiladan etmiş sekiz kaldım!

Görgi (*üfkeli, bir tarafa*). Susmêêr o dietasınnan baari, o üüsek ökçelerinnän bir günü lupladı erä, kaldırmaa savaştım, belim erindän çıktı – hırıldım!

Länka (*gülümseyerek*). Pı-ı, ne zabunnamışın, kapsımışın kâr! Tırnakların da ne uzun, kırmızı, yalabık, ya bak!

Siireder Dokiğanın ellerini.

Dokița. Belliki, ucuz laklardan diil – Şellak!

Görgi (*üfkeli, bir tarafa*). Onun tırnaklarında Şellak, bän da gecä-gündüz işleerim, nicä ahmak!

Vani. Görgi komuşu, senninän çoktan görüşmedik, gidelim maazaya, bakalım, birär filcancık zaybir dadalım! Karılar da raat alsınnar haber biri-birindän (*bir tarafa*), salt bu partallı kaaz (*gösterer Dokiğaya dooru*) almasın bizimkisini dä fikirdän.

Adamnar çıkêrlar, karılar kalêrlar ikisi.

Länka (*bir tarafa*). Bak bu büük kasabalarda yaşamak nicä insanı diıştirer, herbir açık aazlıyı da kukona yapêr! Dokița, küüdä yaşarkan, kazma inmârdi sırtından, şindi şeytan tırnaklı kukona gelmiş kasabadan! (*Dokiğanın üzünä*) Dokița, pek senin kefini beendim, ama bekim söyleycän, ne iş için geldin?

Dokița. Saabalen, açan ortalık taa sessiz durardı, bana geldi, ani sizdä kimsä kudurardı. Görgi, açan işitti bu lafları, korkudan sandı, ani bän, aldı kazmayı da çeketti kazmaa baaları. Bän dä aula çıktım geerdän, senin dä Vanin kazardı aulu seksendä!

Länka (*bayılıpta güleräk*). Vaniyâ dä sabaalendän geldi, ani baarınardım, bän sä Vitaliy Manjulun türküsünü çalardım! Ama taa sorası da ko kazsın, oldu üç gün aymêêr. Gündüz içer taa kusunca, sabaalen dä uyuyêr taa gün götünä urunca. Bıktım ona artık, aklıma getirdämeerim, nezaman gördüm onu ayık

Dokița. Elbetki, içecek! Senin üstünä baktıynan, başka ne yapacek? Eski batık, keptar, fistan çoktan soluk! Bakın aynaya, Länka, durêrsın, nicä korkuluk!

Länka (*yaklaşêr aynaya, bakêr kendisinä da sölenêr, ama bir tarafa*). Bu maymuğa da kendini yok nicä metetmesin, kendinä pek gözäl görüner, ama Allaa korusun, düşümä gelmesin! (*Dokiğanın üzünä.*) Bän, Dokiğa, aynalara pek bakmêêrim, zerä iştän gözlerimi açmêêrim. Ama bir günü pınarın yanında komuşu Fedi dedi, ani durarmışım, nicä dartılı kedi!

Dokiğa. Açan gözlerini açacan, hiç kendin annayamaycan, nicä fyü-ü-t! – adamsız kalacan! Şindi görmeersin mi, nesoy ortalık oldu, baksana, kaç aylä bozuldu.

Länka (*korkuylan*). Aman, mari Dokiğa, Allaa korusun, uşaam da var, korkêrim düşünmää – bekim, läözım rubalarını diiştireyim?

Dokiğa. Seni läözım ilkin dooru giidirmää! Hiç korkma, alêrim bunu üstümä, salt sän läözım olacek hızlanasın biraz Vaninin üstünä. Alsın sana eni ruba, alsın labuten hem türlü baaşış, ama ökçelär labutennerdä olsun bir karış! (*Gösterer elinnän ökçelerin üüsekliini.*) Şindi te açêrim ayfonumu da göstererim sana modanın uurunu! Sän hepsi firmaların adlarını yaz, rubalar da taa çok olsun kırmızı, eşil, sarı, biyaz! Bu karagöz rubalarla sansın tutêrsın yas!

*Dokiğa aktarêr sayfaları telefonda, Länka da durup-durup şaşêr, belerder gözlerini hem gerer ellerini. Yazêr bir yapraa hepsini.
Perdä kapanêr.*

3-cü oluş

Vani hem Länka içerdä lafederlär musaafirlerin gelmesini.

Länka. Ne islää komuşular yapmışlar, ani Rusiyada birkaç yıl yaşamışlar, ya baksana, ikisi dâ efendi olmuşlar.

Vani. Şindi biz dâ benzeyelim onnara mı? Neyä pek mayıl oldun, o yırtık donnara mı?

Länka. Vani, modadan hiç haberin var mı? Hiç bilmeersin, nesoy don şindi geçer, geniş mi osa dar mı. Onnar eni laf üürenmişlär, zaman hayır olsun demeerlär, ama: hay!

Vani. Vay-vay! Neyä gelir? Sarp selemneşmək! Mayıl olmuşun bu «hay» baarmasına, pek benzeer köpek salmasına.

Länka. Sän ne, hiç mi mayıl olmadın Dokiğanın üstünä, üzü artık yalabiyêr, var nicä demää, gözün şafkını alêr!

Vani. Yalabıyacan sän dâ, açan suradına bir alay boya yalayacan! Ama bölä bir şey gecä önünä çıkarsa, baarıpta kaçacan! Kaybedecän kendini bir kıpımda, katran gibi yapmış o gözlerini, durêr nicä tılsımda!

Länka (*raatlanmış, bir tarafa*). İ-i, genä ani ürääm geldi erinä. Bölä kukonalara Vani bakmayacak, ama var dooruluu, bu eni modaylan durêrlar, nicä bostan korkuluu!

Länka (*genä Vaniyä danışêr*). Ama ayak kapları pek sık, bir karış üüsek, trakladêr onnarı ölä trak-trık!

Vani. Ayakları da, nicä tekerlek, – buruk! Bir dâ, Allaa vermäsın belasını, düşärsä, – mutlak kırdı kafasını.

Länka. Ama Görgi islää onu giidirmiş hem bakmış, sän sä nezaman bitkinci sıra verdin bana bir baaşış?

Görgi (*bir tarafa*). Hem taa gördüynän o partallı kaazı – geçti içimdän, ölä dâ bilärdim, ani alacak bizimkisini fikirdän! (*Länkanın üzünä.*) Länkacım, dün Komrada gittiynän, demir lafkasına uuradım, sana oradan bir baaşışçık aldım! Şindi getirecäm, islää, ani andın! (*Kaçêr dışarı.*)

Länka (*şüpedä*). P-1-1-1, bän adama sabaalendän baarê-

rım, nicä bozuk, o da kim ne demir lafkasından aldı bana küpâ ya da altın üzük!

Vani çıkêr dışarı da kaçarak getirer bir küçücük eni diiren.

Vani. Tä, ya bak ne käämil iş, incecik saplı, yakışıklı, sana kazmaa aulda olacak pek kolay, olmalı! Satıcıya ölä dä dedim: «Benim karım nazlı, elleri biyaz, incecik, verin bana ona görä bir diirencik».

Länka (*şaş-beş kalêr, pek üfkeli, üüsek seslän baarêr*). Bän sanêrım, ani o bana aldı altın üzük parmaama, osa almış diirencik aulda kazmaa!

Görgi. Prost et, Länka, bän unuttum, ani benim karım pek delikat, var bendä bir başka, ikinci variant!

Gider da kaçarak getirer bir büyük diiren – yába.

Görgi. Karı işi diil – aulda kazmak, bän dä diilim kâr okadar dangalak. Tä getirdim sana bir büyük diiren, firma «Yaba!», olsun neylän sana aldanmaa, avşam üstü gidecez aulların ardına samannarı yıvmaa!

Länka (*alêr o diireni onun elindän da baarıpta hızlanêr onun üstünä, biraz kaçınêrlar ştenada, Vani kaçêr sokaa*). Aalem baaşlêêr karısına labuten, bu da bana sort-sort diiren! Neçin gençkän seslämedim anamı, bu sinsorlan yaktım canımı!

Ştena diişiler.

4-cü oluş

Görgi hem Dokița bir içerdä, herersi darmadaan. Dokița oturêr aynaya karşı, boyanêr, düzüner, bileer tırnaklarını. Masanın üstü dolu türlü kosmetika işlerinnän: pudra, pomada, kımız, lak... Görgi oynêr telefonda.

Dokița. Görgi, gördün mü, bizim komuşular açık aazlan kaldılar – bizim güzelliimizä pek şaşıtlar! Bizä bakınca – yanımızda kaldılar kolhoz!

Görgi. Elbetki, şaşmaktan seni yaptılar partallı kaaz, beni dä kukurıgalı horoz! Dedim sana, ani giyinelim, nicä hepsi insan, ama yok, biz läüzüm milletin arasında duralım, nicä hayvan!

Dokița. Görgi, hadi bakmayalım biz ahmaklara, uyduralım kendimizi küü dangalaklarına. Ama Länka beni pek gözäl buldu!

Görgi. O beterä, seni gördüynän, köpek tä uludu!

Dokița. Küüdä insanın yok haberi modadan, köpään mi olacak, yalvarêrım, pliiz!

Görgi. Länkanın modadan haberi yok, ama içerleri, nicä aptekada, temiz! Herbir iş elindän gelir, gördün mü, duarlar da herersi işlenir!

Dokița. İ-i-i-i, okadar da becerer, salt işlemää hem dikmää...

Görgi. Ama onda içersi gözäl kokêr taazä ekmää! Bän acıktım – bizdä var mı ne imää?

Dokița. Aman, ba Görgi, burada sabaalendän tırnaklarlan buuşêrsın, sän dä salt o guşanı düşünersin! Dolapta var biraz ekmek kurusu, buz dolabında üç günnük bir parçacık teramisü, günaa Allahtan, herersi imää!

Görgi. Bu imeklärlän tezdä yakışacak öbür dünneyä dä-dulara gitmää!

Dokița. Görgi, şaşırıttın beni! Taman düşünärdim, nesoy resim yapmaa tırnaklarımda: «kedi gözü» mü osa «dudling» mi?

Görgi. Yap dudling – üülendä dä imää bir büük duli! (*Gösterer.*)

Dokița. Unutma, Görgi, biz dietada durêrız! Sän ne istersin, küülülerin uuruna mı inmää, ne olursa hobur gibi mi imää?

Görgi. Açan senin karın bir kukona yamık, zordan kemi-recän bir çift çarık! (*Bir tarafa.*) Unuttum imeenin kokusunu: özledim kıvrıma, gözlemä, sarma! Bizim bu kukona sa biler salt aazınnan salmaa! Ama kendisi diil okadar zabun, nesoy dieta tutêr – o, allä, bendän saklı, domuz gibi, iyer!

Dokița. Görgi, duyêrsın mı, komuşulardan gelir bir fasıl koku, sanki ne olsun?

Görgi. Modadan geeri kalan karılar, imää üülen için yapêr insanca, kaybedecäm kendimi – bölä gözäl kokêr körpä piliç-tän bir manca!

Dokița (*yamularak hem döneräk Görginin önündä*). Görgi, eter homurdandın, avşama unutma, nicä lafettik, genä olacek büülü bir romantik!

Görgi. O-o-of! Öldürecek beni bu delilik! Açlıktan içim kazıldı, bu dietalarlan uzadım, nicä tazı! Bu onmadık da, nicä fikirdän çelinik, her avşam isteer bendän romantik!

Dokița. Tırnaklarımı biledim, boyadım, kuruttum – kesildim iş yapmaa, ayaklarım tututldu! Gideyim lafkaya, unutmayım almaa tırnakların üstünä yalabık kumcaaz, gül yapraa hem aromatlı mumcaaz!

Görgi (*bir tarafa*). Bu daanık içerlerä etişmeer salt gül-cääz, bir tauk guşası hem katrannı tüücääz! Hem dä mamu deyârdi bana: «Kız bakarsa salt düzünmää hem eni ruba gi-

imää – sän ondan imeyecän sıcak imää. Seslämedim, tamahlandım bu meretä. Ama neyâ da aldandım – kısa etää! Yok ne olsun bendän, adam koyêrım kendimi! Tepemdä güldürücü bir kukuriga – soframda da yok makarki bir parça mamaliga!

Dokița kaçêr lafkaya. Görgi dä, tutup kafasını, yaklaşêr dolaba.

5-ci oluş

Vaniylän Länka hazırlanêrlar üülennii yapmaa. Sofrada tü-ter manca. Bir tepä gözlemä. Taazä ev ekmää. Bir çanak turşu. Bir kana şarap.

Vani. Ne gözäl, yaalı manca, şükür Allaha, piliçlär bu yıl islää gitti! Kazardım aulda, taa orayı geldi kokusu!

Länka. Ama Dokița söledi, ani onnarda sofrada hiç bit-meer nesoyşa tiramisı.

Vani. Bu da nesoy pıstiyalık, belli, ani Görgi ondan çok datmış, durêr nicä muştın, gözleri dä batmış.

Länka. Nedir o – bän bilmeerim, ama Dokița annattı, ani ölä yımışak, baygın, tatlı gibi gelir, bezbelli, ölä bir şekerli mamaligaya benzeer. Tiramisunun yanısora da içerlär mo-hito.

Vani. Bilmeerim, naşı o mohito, ama hesap aldım, ani Dokița evin başında – iki kırmızı yanak – oynardı çita-drita!

Bu vakit kimsä urêr kapuya. Dum-dum-dum...

Länka. Kim sanki olsun, komuşuların mı biri, sofrta her-kerä çeker musaafiri!

Vani. Belliki, komuşular! Andın köpää – kap sopayı! Ama pek özlämedim o boyalı zotkayı!

İçeri girer Dokița. Hep ölä düzülü hem boyalı. Elindä bir paket.

Dokița. Hay, frendlär! Gelärdim lafkadan evä da hadi, de-erim, uurayım sizä, bir seläm vereyim evinizä!

Vani (*bir tarafa*). Geldi, şu «evdän yıraa»! Akıllı karıları fikirdän almaa! (*Dokițanın üzünä.*) Seläm, Dokița, kim ne yorulttu seni bu gezi, buyur geç, sevindir bizi!

Länka. Seläm, kuma. Geç, buyur, taman sofrayı kurdum, sofraya da paalı musaafir bulundu!

Bu vakıt genä kimsä urêr kapuya. Dum-dum-dum...

Dokița. Bu kim ne Görgi kendinä er bulamêêr, bir dä minut bensiz duramêêr!

İçeri girer Görgi.

Görgi. Seläm, komuşular. Dokițayı nezamandan beeri bek-leerim evdä – geldim, bakayım, olmasın sizdä. (*Bir tarafa.*) Yalan söleerim komuşulara, bilselär, nesoy bu süpürgä beni bıktırdı! (*Gösterer Dokițaya dooru.*) Beni burayı gözäl koku getirdi.

Länka. İi, hadiyin ozaman sofraya oturalım, bizim man-cadan dadalım, haşlak gözlemä iyelim!

Vani (*bir tarafa*). Ama dietada durarmışlar nezamandan beeri, korkêrım, manca yaalı gelmesin onnara, burmasınnar kendilerini. (*Dokițanın hem Görginin üzünä.*) Geçin, komuşular, buyurun, bakalım, ilkin birär filcan şarap buyuralım!

Länka (*bir tarafa*). İnanmêêrım dietalarını bän pek on-narın, Dokița şalver, nicä tilki – bişey imärmiş, ama benim kadar iki!

Dokița. Paalı komuşular, saa olasınız, ama biz hiç diiliz aaç! (*Görgi atêr ona çirkin-çirkin bakışları hem gösterer yumuruunu.*) Ama ani saygı sizä göstermää – var nicä birkaç bukacık imää!

Görgi (*üfkeli bir tarafa*). Baksana sän, pıstiya kalacaa, diilmişik aaç, evin içindä yok makarki bir parça kuru kolaç! Aşama olacek sana bir romantik, Dokäna, kabledecän sän bendän bir blana!

Görgiylän Dokița hızlı oturêrlar sofraya da çekederlär imää tamah-tamah, kemiklär uçêrlar iki tarafa. Bitkidä yalêêrlar çanakları. Länka durup-durup doldurêr onnarın çanaklarını. Vani etiştirämeer şarap dökmää.

Vani (*bir tarafa*). Bizim bu intelligent insannar pek mo-daya görä düzmüşlär saç, ama taa biraz da öleceymişlär aaç! (*Danışêr Länkaya.*) Länka, getir maazadan biraz slanina hem küptän biraz falanmış piinir, neçin paslansın, ani köpeklerä sıbidacez – taa ii harcansın!

Dokița. Sän ne, ba Vani! Biz mancayı zoruna idik, sizi küstürtmemää, birär bukacık alalım, dedik!

Görgi (*bir tarafa*). Neçin bizim bu margöla açarsa aazını, genä ani bän burada bulundum, var nicä demää, ani bu yıl seftä doyundum!

Länka (*musaafirlerä*). Siz bizi prost edin, bekim, imee-miz sizä deyni biraz yaalı, küü imeesi.

Dokița. Belliki, biz diiliz sınaşık küü imeesinä, bekim, üreklerimiz acımayacak, Allahta umut, ama biz taa çok sına-şıkız imää fastfud!

Länka hem Vani (*birdän*). Naşi o fastfud?

Dokiça. Ölä hızlıdan yapılı datlı imää, karışık, kızartma, ketçuplan dökülü, gözäl kokêr!

Görgi. Salt kimär sıra ondan kusucaan kalkêr!

Länka. Bän sä hepsi imeeleri yapêrım evdä, tä sabaa için kesecäm biraz çorba eldän.

Dokiça. P-1-1-1, Länka, olmasana kâr ölä ahmak, nedän kesersin sän çorba, açan var doşirak? (*Yaklaşêr Vaniyä da bakêr dooru onun gözlerinä. Baarıpta söleer.*) O doşiraa dökersin biraz kaynak su, brakêrsın kabarsın, da hazır, koy burnusunun altına hazır imää. (*Vani korkuylan aanêêr geeri dooru.*)

Görgi (*bir tarafa*). Doşirak kabarêr, çanaklar dolu, bän dä o doşiraktan sora gezerim şiş üreklän, nicä daul.

Länkä (*pek şaşarak bakêr Dokiçaya*). Dokiça, bän şaş-beş kaldım bu laflara, kaynak suylan bän yapêrım domuzlara yal! (*Düşüneräk yaklaşêr Vaniyä da onun üzünä söleer.*) Ama adam sarfoş geldiynän, gözleri şaş bakarak, var nicä önünä koymaa yaldan biraz doşirak!

Vani (*bir tarafa*). Bu boyalı margöla belli, ani kocasını almış elä, Görgi adama benzämeer – kendi dä durêr, nicä hergelä! (*Länkanın üzünä dooru.*) Bän geldiynän evä, sofrada durarsa bir çanak yal gibi doşirak, sana gelmeer mi, ani bän o sofraya çekecäm bir ayak?

Görgi (*üfkeli örüyerek Dokiçanın üstünä*). Biläsin, ani bän dä bıktım bu fastfud imeesinä, allä, çevirecäm bän dä kürkü tersinä.

Dokiça. Görgi, şaşêrım senin bu sözlerinä, seni akıldan var nicä alsın bir parça gözlemä! (*Alêr paketini elinä da gösterer Görgiyä.*) Unutma, avşama, nicä annaştık, bizi genä bek-leer büülü bir romantik!

Görgi. Saa olsun komuşular, yortu geldi karnıma, kuvedim olsun romantik yapmaa bu süpürgä karıma!

Länka. Taa bir eni laf işittik, bu romantik – annatsanız ya, nesoy eni delilik?

Dokiça (*utanarak*). Adamnar çıksın dışarı hava almaa, utanêrım onnarın yanında annatmaa.

Vani (*bir tarafa*). Çevirecektir Länkayı da, hiç fikiri kalmar, ama bu soysuzda, sanki, utanmak ta mı var?

Vani hem Görgi çıkêrlar içerdän.

6-cı oluş

Länka hem Dokiça.

Dokiça. Länka, seslä! Avşam olduynan, biz süündüreriz safkları, yakêriz aromatlı mumnarı, hereri daadêrız gül yapraklarını!

Länka. Dokiça, ne läüzım içerlerini bölä gübürlemää, sanki olsun sora neyi süpürmää mi? Mum da läüzım yakmaa, sanki birkimseyi anmaa mı?

Dokiça. Seslä da şaşırtma! Biraz tütün salvermää, läüzım aromatlı smola yakmaa!

Länka. Sanki ani olsun nedän biraz tıkanmaa mı?

Dokiça. Sofranın üstündä tiramisu hem iki filcan mohito!

Länka. Dokiça, ya annat bana, naşi o mohito? Vani görmüş, nicä sän evin başında oynarmışın çita-drita!

Dokiça. O ölä datlı bir eşil su, ama baygın geler, açan da-dêrım, da onun içinä biraz şarap katêrım.

Länka. Şindi annadım, ne o mohito?! Belliki, oynayacan çita-drita! Ozaman, baktıynan dooruya, mohito bizim şarapsız benzeer bılaşık suya.

Dokița. Lafin dooru. Şarap onu düzer. Sora bän giyerim ölä akıldan alan bir incä gecelik gölmecii, Görgi dä biyaz donnarlan, kırmızı kuşaklan – öteesini...

Länka. Annatma, etişti, bölä gidärsä – sizdä pat dolacak uşaklan!

Dokița. Ama ertesi günü bän gezerim bütün kaçarak, tırnaklarımı da boyêrim türkü çalarak!

Länka (*bir tarafa*). Adam da aaç gezer, nicä ahmak!

Dokița. Lääzım yaşamanda olsun bir diişiklik. Ya denä bir avşam kurmaa bir romantik! Adam da diişilecek, sana da başka türlü bakacak!

Länka. Bu işlerä, bana kalsın, ani pek uzak bizim eşek! Ona romantik lääzım, nicä taligaya beşinci tekerlek!

Dokița. Seslä beni, diişilecek belli, şindi kasabalarda hepsi buna ilgili. Bän evä kaçêrim, avşam için hazırlanêrim!

Dokița gider. Länka da iki tarafa geziner düşüneräk. İçeri girer Vani.

7-ci oluş

Vani. Nelär okadar çok lafettiniz, bizi Görgiylän kim ne şiştä pişirdiniz!

Länka. Biz karıların soruşlarını lafettik, elbetki, sizi dä biraz eledik!

Vani. Bak, seslämä onu, onun kafası daran-peran işlârlän dolu, almayasın sän dä sapa yolu!

Länka. Vani, okadar benim fikirim var, bilerim ne yapmaa, ama benim dä yaşamamda lääzım bişeylär diişirmää! Gecä-gündüz işleerim, nicä katır, ama hiç görmeerim sendän hatır!

Vani. Nesoy hatır isteer benim bu karım, bir kerä bilä – ne urdum, ne dä azarladım!

Länka. İsteerim başkası gibi, modaya görä giyinmää hem düzünmää! (*Alêr yapraa yazırlan elinä, zorca okuyêr. Sıralêêr parmaklarında.*) Rubalarım hem parfüm olsun, sade ot Guççi, Armani hem Kristian Dior. (*Yaklaşêr aynaya da bakınêr.*) Ya baksana ne gözälim, bana geliyor!

Vani. Ya ne laflar çıkêr bu karıdan, bezbelli, ulaştı o partallı kaazdan!

Länka (*git-gidä taa pek kızışêr*). Ucuz lak bana alma, al bana Şılak, gömülsün bendä dä biraz kirli şu tırnak!

Vani (*bir tarafa*). Kudurdu karı bendä, allelem, heptän, ya saklanacam bireri, ya da kaçacam evdän.

Länka (*çalêr türküyä görä*). Bän dä isteerim sokakça gitmää ölä Dolçe Gabana. (*Baarêr.*) Bu eski keptarlan durêrim, nicä kart bobana!

Vani (*bir tarafa*). Bu deli karıylan yok ne yapmaa, sabaa erken kalkacam, gidecäm Komrada Dolçe Gabanayı aaramaa! (*Länkanın üzünä.*) Sabaa gidecäm panayıra, sesleyecäm seni, kalacam aşaa... Şindi dinnenmää isteerim..

8-ci oluş

Ertesi günü Vani geler panayırdan bir büyük çuval sırtında. Elindä dä bir paket. Çuvalda büyük bukvalarlan yazılı Sekond Hend. Vani koyêr Länkanın önünä çuvalı da yavaş-yavaş çıkarêr içindän türlü pala-purtaları, el çantası...

Hepsi rubalar nekadardaa çok fasonsuz, fasıl, püsküllü, pürüzlü, gergefli, güldürücü.

Vani. Länka, dediini yaptım, sana en anılmış marka rubalarını aldım! (*Çekeder hepsini çuvaldan çıkarmaa da yorumnarlan koymaa Länkanın önünä.*) Te näända Louis Vuitton – bir tepä sumka hem don. Al da bak: marka Berberi – pala-purtalar birä-bir! Оскар Де Ла Рента – anılmış dünnä rubası, giyer salt prezidentin karısı, marka Versaçe – ya bak ne pürüzlü işlär – giyer salt artistlär.

Länka, na sana Prada – bir gramada! Giorgio Armani, Guççi hem Kristian Dior. (*Atêr karısının önünä bir tepä, ellerini koyêr belinä.*) Bak adamın ne bol ürekli – bana geliyor!

Buyur, giyin, Dolçe Gabana – ani durmayasın, nicä kart bobana!

Ya bak, siirek bir marka Zara – duracan, nicä kerdivara²!

Na sana bir çift Labuten (*Çıkarêr üüsek ökçeli bir çift bosonjki.*) – bak da herbir taşa kösteklen!

Länka, kur kendini, olacan, nicä Madonna! Klaudiya Şifer duracak senin yanında, nicä eski, soyuk şifer.

Bunnar Gagauziyada en büyük, anılmış brend, en modalı trend – Sekond Hend!

(*Aktarêr Länkanın önünä bütün çuvalı.*)

Länka. P-1-1, Vani, bunnar hepsi bana mı?! Aldın, nicä adadın, ama kim nekadardır para harcadın!

Vani. Harcandım, belliki, marka tutmêr ucuz, ama aldım toptan da indirdilär biraz! (*Kurarak kendini.*) Bütün bu kubinskiy çuvala istärdilär 120 ley süzmää, ama bän hızlandımdım gitmää, da verdilär üzä!

Länka (*şen çevirip-çevirip, şaşêr*). Vani, çetin kendini tutmuşun – pek ucuz almışın. Bän her gün ruba diştirecäm! Şindi gösterecäm Dokişaya kim o şık-modern!

² Kerdivara – uçkunca.

Vani. Länka, inanmayacan, sansın kimsä beni dooruttu! Gidärkän panayırsokaanda, ansızdan açıldı bir portal – tokatlarda yazılıydı büyük bukvalarlan «Eski partal!»

Länka (*karıştırarak rubaları, küsülü şaştı*). Vani, rubalar gözäl, ama seslä beni, sanki, yoktu mu bişey eni?

Vani. Vardı, ama açan sordum, nekadardır yapêr salt bir fistan, da dedi bin ley... (*Belerder gözlerini.*) Annadım, ani onnar... diil anılmış marka! Satıcıykaya dedim: «Bizim jarka – giyer salt marka!»

Vani (*çıkarêr koynusundan bir kara, incä plattan, tıkaçlı bir fistan*). Bir dä baaşış verdilär, kara fistanlık – Koko Şanel, herbir karıda läözüm olsun, dedilär!

Länka (*şaşêr, çevirer onu elindä*). P-1-1-1, nesoy fistan bu, duracam onnan, nicä kara garga!

Vani (*bir tarafa*). Bana geler, ani duracan nicä Koko Şarga! Ama ne yapacan, aşay moda! Bakmışın, olacan bizdä «Женщина года».

Länka. Var bana ne giimää, gideyim kaçarak Dokişaya üünmää.

Vani. İlkın koy bana imää, kesildim o kubinskiy çuvalı taşımää! (*Paketin içindän çıkarêr bir çift büyük kauçuk kürk içli kaloş gibi ayak kabı.*) Kendimi dä, dedim, gücendirmeirim, aldım bir çift papuçı ot Guççi. Açan başlayacak güzleşmää, olsun neylän batak çinemää.

9-cu oluş

Länka hızlı kurêr sofrayı. Sofranın üstündä fasülä, süüş kartofi, mamaliga. Bir boduç laana suyunnan. İki filcan şarap.

Länka (*sıralêêr imekleri, gösterip onnara*). Vani, buyur, soframızda nelâr yok! En anılmış imek markaları:

dünkü fasüledän **kaurma** – brakmêêr hiç aaç durmaa, süüş kartofidän **salata** – aklına gelsin armata!

Mamaligadan bir **tort** – biraz tıkız hem sert, ama siirek bir desert!

Bir-iki taazä **suan parçası** – ani gözlerin açılısın!

Bir-iki diş **sarmısak** – ani kaynamasın gursak!

Soframız dolu katıklan! (*Gösterer filcannara.*) İki filcan bulanıklan!

Vani (*üfkeli*). İ-i-i-i-i, yaanıdan bişey mi yok, bän ne ettim o kubinskiy çuvalı sürüklemää – ani dünkü fasüleyi mi imää? Bu da ne? (*Alêr elinä sofradan boducu da bakêr içinä.*)

Länka (*koyup ellerini belinä*). Turşu laana suyu bir boduç – en anılmış, dünnä trendı – ORUÇ! Gagauz faydalı bir içki – marka «İşi-tuzlu Absolut», içtin bir boduç da – kaput!

Vani tutêr kafasını da oturêr sofraya.

II bölüm Romantik

10-cu oluş

Hep o içer. Länka çaardı Dokişayı onnara evä. Siirederlâr rubaları.

Länka (*kurarak kendini*). Baksana, Dokişa, Vani bana tepäylän ruba aldı, hepsi marka. Anılmış bir brend – Sekond Hend!

Dokişa (*siireder rubaları*). Senin için, Länka, pek sevi-nerim, kendim dä hep o anılmış brendi kullanêrim! (*Okuyêr markaları.*)

Giorgio Armani – ne örtülü kor çıkacak bu Vani.

City Walk – bu da nesoy fläk!

Ya bak te bu nesoy marka – Faberlik! Länka, kutluca olsun, şindi sana kaldı hazırlamaa Vaniyä bir romantik!

Länka (*düşüneräk*). Sanki Vaniyä olacak mı bir sevinme-lik? Biz seftä işideriz, ani var bölä delilik!

Dokişa. Länka, hiç korkma, bän sana yalvarêrim, pli-iz! Vani hiç bilmesin, yap ona bir sürpriz! Tä görecän, nicä adam diişilecek hem içkidän atılacak, hem taa seni şükür edecek!

Länka. Korkêrim, ani bu işlän baş tutturamayacam!

Dokişa. Hiç korkma, bän seni brakmayacam! İlkin seni modaya görä giidireceç, boyayaceç, saçını düzeceç! Duracan, nicä madam, Vanidän dä yapacan adam! (*Bir tarafa.*) Bütün dünnä diişiler, bunnar da salt erdä eşiner!

Länka. Of, beni biraz sıklet basêr. Bakêrim bu rubalara, da beni korku alêr.

Dokişa. Hiç korkma, sınaşacan, ilkin düzeceç seni, da eni rubalarlan pınara gidecän. Karı herkerä läözım olsun düzülü, modaya görä giyimni hem boyalı üzlü!

Länka. Utanacam çıkmaa boyalı dudaklan, bana gelir, ani hepsi gösterecek parmaklan!

Dokişa. Sakınma hiç komuşulardan, görsünnâr, ani sän dä diilsin o prostlardan! Läözım olmaa modern hem şık!

Länka (*bir tarafa*). Bilmeerim, ne o modern hem şık, ama ürääm söleer, ani iyecäm Vanidän arkalarım bir çeltik!

Dokişa. Hadi giidirelim seni, düzelim, romantik için hepsini hazırlayalım, unudacan kendi adını, açan duyacan

yaşamının dadını! Bendän sana bir baaşış, sürmää suradına bir krem – Mary Kay. (*Çıkarêr çantasından da uzadêr Länkaya.*)

*Karılar alêrlar partalları da giderlär
giinmää hem düzünmää.*

11 -cu oluş

İçerdä Vani hem Görgi. Onnar oturêrlar sofrada da lafederlär. Önnerindä bir kana şarap hem iki filcan. Çanakta piinir hem turşu. Çalkêêrlar karıları.

Vani (*aalaşêr*). Komuşu, te sölä, näända dooruluk! İşlerim, nicä eşek, bizim karı da hep baarêr bana, nicä bozuk! Gittim Komrada, tepäylän ruba ona aldım, şindi, düşünürim, ani, bekim, biraz aazını kapadım!

Görgi. Of, komuşu, pek bana gelir, ani bizim süpürgä onu akıla koyêr.

Vani (*hep aalaşêr*). Nelär almadım ona, bir küçücük, yakışıklı diiren, bıçkıdan bir bilenik, ilin kazma, otları, nicä ustura biçer – bizimkisi hep okadar hardal saçêr! (*Üfkelenir*).

Görgi (*o da üfkelenir*). Bendä dä var bir raymak kuklası, salt düşünür neyi modaya görä giimää hem boyanmaa, salt soframızda tütmeer sıcak imää!

Vani. Baarêr, içärmışim, durarmışım salt maazada, biz sä dostlarla toplanêrız salt beş sıra haftada!

Görgi. Bizimkisinin fikirindä da salt boyanmak hem düzünmää – bän dä ona görä (*gösterer tepesinä hem yırtık donnarına*) baksana, durêrım, nicä dangalak!

Vani. Bak, seninnän oturêrız dört saat oldu, ama düşün, gelecek da baaracak, ani oturêrız bütün gün!

Görgi. Senin makarki imää yapêr, bizim sä düzüner-boyanêr, gider kumalarında iyer islää, bän dä gezerim, nicä aaç kiilä! Ama karım sayılêr madona, küüdä en büyük kukona!

Vani. Bu Dokița-kukonița çevirer Länkayı da fikirdän, bizim dä sesleer şu ahmak! Korkêrım o da olmasın, nicä evdän yırak!

Görgi (*kızıp-üfkelenip, içip bir filcan şarap*). Te şindi gidecäm evä da, evin içi kokmarsaydı taazä çorbaya, geeriliptä açan uracam bir yumuruk... sofraya.

Vani (*hep üfkelenip hem içip bir filcan şarap*). Tâ bizim dä gelsin da salt çeketsin baarmaa, dönecäm da açan, hızlanıpta... alacam diireni da gidecäm aulda kazmaa!

Görgi. Vani komuşu, sän kaz, işlerin kalmasın geeri, ama bak, benim gibi, **kaçırma terbeleri!**

Görgi çıkêr da gider.

12-i oluş

Vani kalêr yalnız. Geziner içerdä ötää-buyanı. Bir dä dolabın üstündä hesap alêr bir yaprak yazırlar. Alêr onu da okuyêr.

Vani (*yavaş, uzadarak lafları, okuyêr*). «Zaya, selâm! Seni avşama bekleer bir büyük sürpriz! Gii biyaz tutmalık donnarını, baalan kırmızı kuşaklan da beklä beni. Senin güneşçiin Länka!» (*Pek şaşarak okuyêr taa bir kerä.*) Allahım-Panaiyacım, neyâ bän donandım? Kırk yaşında baari «Zaya» da oldum!

Sürpriz bekleer beni avşama, Allahım, ver kuvet bana! (*Yapêr stavrozunu.*)

*Açêr dolabı, çıkarêr tutmalık rubalarını, nicä Länka yazdı,
da gider giyinmää.*

Avşam. Vani beyaz donnarlan, baalı kırmızı kuşaklan uyuyêr divanda. Hırlêêr. Erdä döşeli gül çiçekleri, gül yapraa. Patın üstündä döşeli saman. İçersi sansın tütün içindä. Herer-dä yanêr aromatlı mumcaazlar. Mumcaazların altında birêr yaprak yazırlan. İçeri girer Länka. Üüsek ökçeli labutennärlän zor gezer, hep aanêr düşmää. Onu hiç yok nicä tanımaa: tırnakları uzun, boyalı. Saçları daanık, tepesindä salt toplu, ama güldürücü. Pek boyalı, suradında çok makiyaj, rubalar modaya görä, ama nekadardır pek güldürücü. Yaklaşêr Vaniyâ. Vani pekçä hırlêêr.

Länka. Fırına attım iki tezek, içersi doldu tütünnän. Biraz tezää kokêr – ama taa romantikli bunnan! (*Yaklaşêr Vaniyâ da, koyup ellerini belinä, üfkelenêr.*) Karı bütün gün kaçınêr, sürpriz hazırlêêr, o da ya baksana, nicä domuz, bütün sokaa hırlêêr! Şimdi bän seni uyandıracam! (*Alêr telefonunu da koyêr büyük sesä türküyü «Gelsänä bana, olsana benim!» Bundan sora Länka hızlı saklanêr sobanın ardına.*)

13-cü oluş

Vani (*açêr gözlerini da bakınêr dolay yanına*). Bana işidildi mi, ani sansın kimsä çaarêr beni, ne, sanki başladı fikirim mi gitmää. Ama bu deli karırlan taa neyi beklemäâ? (*Taa bir kerä bakınêr dolay yanına da pek şaşêr.*)

Vani (*sölenêr*). Sürpriz, allä, çeketti. Döşeli gül, mumnar yanêr, tütünä urêr, ama neçinsä korkunêrım, sansın klisedä

slujbada bulunêrım. Kaçırđım terbeleri, dooru söledi bana Görgița, ama näända gezärsä bizim bu mindrulița?

Bir dä işidiler Länkanın sesi.

Länka. Zaya, bän buralardayım, ama sän läözım adım-adım bana geläsin da beni bulasın! Şindi bendän instruktıya kabledecän, yap, ne deyecäm!

Vani. Klisedän armataya geçêriz! Orada läözımdı instruktıyaya görä iş yapmaa.

Länka. Vani, pek önemni iş mi yapardın armatada?

Vani. Kartofı soyardım hem eri yıkardım üç kerä gündä.

Länka. Sabaakı gündän bu becermeklerini gösterecän evdä. Şindi yaklaş ilk mumcaaza, al yapraa da oku.

Vani (*yaklaşêr, alêr yapraa da okuyêr*). «Zaya, tanı, bu mumcaazda nesoy koku?» (*Vani yaklaştırdır burnusunu muma da savaşêr kokmaa.*) V-a-a-ay, yaktım burnumu. Bilmeêrim, neyâ kokardı ileri, ama şimdi kokêr, nicä yanık deri.

Länka. Vani, o bir paalı mumcaaz – Gilania Rose, o kokêr günnäâ!

Vani. Beni, allä, hazırlandılar gömmäâ! Günnäâ kokêr, yanêr mumcaaz, etişmeer kandillän popaz!

Länka. Vani homurdanma, bozma avşamı, aç biraz gözlerini, da hadi yap bir adım ileri. Oku ikinci yapraa.

Vani (*okuyêr ikinci yapraa*). «Yap taa bir adım da sölä, ne oldu on yıl geeri bu gündä, cancaazım?» (*Yapêr taa bir adım da basêr tikenni gülä. Kaldırêr ayaanı da çekeder baarmaa.*) V-a-a-a-ay, saplandım, ayaam kanêêr, hem yırtıldı noskim. Tutmêêrım aklımda bişey dündän beeri, o bana sorêr, ne oldu on yıl geeri!

Länka. On yıl geeri sän seftä baktın bir kıza!

Vani. Beki dä, baktım, gençtim hem ahmaktım, şu bızaa!

Länka. Vani, sän ozaman baktın bana! Bän dä sana baktım, dana! Bozdun benim kefimi, sürpriz yapacan buna – suuk ürekli kazık!

Vani. Naşı dä sölesäm, hep uyduramêêrım – yazık! (*Alêr telefonunu da koyêr bir gagauz türküsü «Gençecik kızcaaz, nicä bir kuşcaaz».*) Te koydum bir türkü, bekim, kefin erinä gelecek!

Länka (*türkü sustuktan sora, üfkeli*). Pek sevindirdin, hakına, aklıma getirdin, ani yaklaşêrım kırk yaşına! Kendin ne, bakêrsın genç kızlara mı? Benim gözlerim dä diil maavi, ama eşil!

Vani. Neçin bän dä bunu debreştirdim?!

Länka. Oku bitkinci yazıyı! Neçin bän dä braamadım ileri dooru hırlasın bu buzaayı?

Vani (*okuyêr, uzadarak lafları*). «Taa bir adım da, seni bekleer senin inat ke-çi-ciin»!

Länka (*nekadar baarabilärsä*). Ahmak! Orada yazılı «gözäl çiçeciin» – aç malaklarını!

Vani. Länka, al da kendin oku bu dolaşık yazılarını!

Bu vakıt Länka çikêr saklı erdän. Vani, onu gördüynän, ansızdan daptur geler, korkudan atlêêr da çekeder baarmaa hem kaçınmaa içerdä.

Vani. A-a-a-a, kim bu korkuluk? (*Pençereyi açıp, baarêr.*) Komuşular, hepsi hısımnar, gelin kurtarın, bizä gelmiş tılsım! (*Kaçınêr, savaşêr saklanmaa, girer masanın altına.*)

Länka. Vani, korkma, bu senin karın Länka! (İiler masanın altına.)

Vani. Yalan sölämä, bän dä diilim heptän ahmak! Benim karım gözäl, bu sa bir «evdän yırak»!

Länka. Vani, ne oldu? Tanımêêrsın beni, giidim eni marka rubalarını, ani sän aldın, düzdüm saçımı, boyandım, açtım omuzu!

Vani. Saa ol, durêrsın, nicä yaban domuzu! Neçin suratın yalabıyêr, nicä ayna?

Länka. Bän yaaladım ona krem «Mary Kay!»

Vani korka-korka çıkarêr kafasını masanın altından.

Vani. Doorusunu sölemää, olmuşun, nicä Muyerä Key! (*Vani başlêêr çıkmaa masanın altından da kokalamaa ortalı.*) Sansın yanaa kokêr, başladı kararmaa tavan! Länka, naşı var nicä yansın?

Länka (*lafeder korka-korka*). Bän sobanın üstünä attıydım bir çuval saman! İçinä dä attım biraz kokulu sabun!

Vani (*Länkaya*). Evi yakacan, mari, boş kafalı maymun! (*Yaklaşêr pençereyâ da çekeder baarmaa.*) Komuşu Görgi, ê-ê-ê-y, yanêrız, gelin süündürmää ateşi!

İçerdä zeedelener tütün. Vaniylän Länka, tutup kafalarını, kaçınêrlar iki tarafa. Bulamêêrlar ne yapmaa. Panika. aarêêrlar kazannarı. Kaçarak gelerlär komuşular. Dokiğanın gözü çürük. Situaşıya pek komik!

14-cü oluş

Hepsi barabar nasıl-nicä süündürerlär ateşi. Üstleri-üzleri kurumnu, karıların saçları dolaşêr, boyalı suratlar bulaşık.

Dokiğa (*yaklaşêr Länkaya da güleräk söleer*). Kuma, bakêrım siz ne yaptınız, ne ettiniz, ama bizi dä geçtiniz!

Länka (*üfkeli*). Kuma, seni sesledim, kaç önümdän, şindi makarki Vani koolamasın evdän!

Vani (*Länkaya dooru*). İslää sürpriz yaptın – may-may evi yaktın. Romantik – arkalarına bir çeltik! (*Sallêr sopa gibi bişey. Sora yaklaşêr Dokiçaya.*) Hepsi senin beterinä! (*Görer Dokiçanın çürük gözünü.*) Ama bakêrım, ani Görği koymuş seni erinä!

Görği (*yaklaşêr Dokiçaya, yumuruunu yaklaştırdır burnusuna*). Salt denä taa bir kerä beni deli etmää – bana üç kerä gündä sofrada olsun sıcak imää!

Vani (*yaklaşêr Länkaya*). Etmärdi komuşular da bizi gülsünnär. Bak, zerä soyunacam bän senin üstünä! Karıştık romantik olannara – yazık biyaz tutmalık donnara!

Länka (*titireyêrêk*). Ama biraz modern olmaa istedim! Hem yaşamamızı doorutmaa!

Vani. Çok saa ol! Dooruttun! Yaşamamız dooruldu, kordudan dudaklarım pufkurdu! Şindi läözüm beni korku için Maşi babuya okutmaa!

Görği. Vani komuşu, bän sana ne dedim – kaçırma terbeleri! Bän kaçırdım! (*Genä yaklaşêr Dokiçaya.*) Yaarından ötää sofrada bana olsun taazä ekmek, gözlemä hem gevrek!

Dokiça. Görği ba, braksana taşımaa makarki bir kısa etek! İstärsän imää sıcak ekmek!

Görği. Akıllanmadın taa, süpürgä! Kısa etek! Senin bu kotonog bacaklarına var nicä mayıl olsun salt eşek!

Dokiça (*yamularak yalvarêr*). Brak makarki salt tırnacıklarımı boyamaa! Ani olsun neyä mayıl olmaa!

Görği. Bana senin tırnaklarından yakışmêr doyunmaa! Kalkacan her gün saat beştä, bu kukurigayı da yakêrız ateştä! (*Koparêr irokezi kafasından da sıbidêr sobanın içinä.*)

Vani. Sän dä, Länka, saa ol, giidirdin bana biyaz donnarı kırmızı kuşaklan. Pek kendimi kurdum – ya bak, herersi kat-

ran-kurum! Başka sürpriz dä yapma, ama evi dä yakma! Zaya hem güneşçik – oynadık ateşçik!

Länka. Vani, kim bilärdi, ani o tezeklär sobayı yapaceklar ölä kızgın? Aman, neçin getirdiysäm bir çuval saman? İstedim kaba olsun...

Vani. Kafanda biraz fikir läözüm olsun! Zestrendä var ya paaylan dolu döşek, ama bän dä uydum senin fikirinä – eşek!

Vani. Başka bana giyinmeyäsin, nicä bostan korkuluu! Açan gördüm seni önümdä, ilkin sandım, ani bulunêrım cendemdä!

Länka. Ama giidim en anılmış markayı: Oskar De La Renta, ani durmaa nicä prezidentin karısı: süslü-püslü hem nazlı!

Vani. Prezidentin karısı diil okadar açık aazlı!

Länka. Ama aldın bana bir tepä ruba! Şindi o hepsi marka rubalar kalsın giyinmedik mi?

Vani (*gülerêk*). Bu dooru, biraz harcandım, ama ii-ii, hadi, üz ley nereyi gitmemiş! Birazını döşedecez piliçlerin altına, birazını köpään yataana, birazını yakmaa ya da erleri yıkamaa!

Ştena diişiler.

15-ci oluş

Genä gözäl donaklı gagauz içersi. Herersi temiz hem gözäl. Ortada sofraga gagauz imeklerinän. İçeri girer dördü dä komuşular. Adamnar da, karılar da giyimni gagauz halk rubalarinnan. Karıların kafalarında püsküllü şalinkalar. Kulaklarında birär kırmızı gül. Hepsi gözäl.

Görgi (*Dokiṭaya*). Dokiṭa, ama ne yaraşêr sana bu püskül-lü şalinka, hodullanêrım, nesoy benim karım durêr akıllı bir gözelinka!

Dokiṭa. Görgi, sän dä diilsin o proslardan, benzeersin adama hem durêrsın kıvrak boylu bir pelivan.

Görgi. Ama taa bir kerä savaşacan benzetmää beni kuku-rigalı horoza, bir büyük kazma sırtına – da kaçarak kolhoza!

Vani. Benim eşim dä genä benzeer karıya, akıllı hem he-saplı. (*Bakêr iki karıya da.*) Modaya bakarsak, hanumnar, ya-vaş-yavaş dönmeyselim maymuna!

Länka. İstämeerim başka ne şık-modern olmaa, ne ro-mantik! Lääzım mı bana bu delilik, batsın biyaz donnarı da kırmızı kuşaklan, sarp romantik – pat dolarsaydı uşaklan!

Vani. Biz, gagauzlar, lääzım topraa işleyelim, adetleri ko-ruyalım, dünnä pustiyalıklara tamah olmasın gözümüz, ol-sun kendi üzümüz!

Görgi. Ne lääzım bana marka **Kasablanka**, açan var don, gölmek hem dä mintanka! (*Gösterer kendi halk rubalarına.*) Yaşamamız lääzım olsun dooru hem düz, bizi gördüynän, an-naşılısın, ani biz – GAGAUZ!

Dokiṭa. Bizim rubalarlan da var nicä olmaa şık-modern hem düzülü – kulacına da koymaa kırmızı gülü!

Länka. O yırtık donnarlan karı durêr, nicä korkuluk. (*Gösterer kendi rubalarını*). Fistan bizä taa pek yaraşêr, futa gergefli, ufak buruşuk!

Vani. Ne lääzım bizä Guççi hem Armani! Onnar süzerlär bizdän mani-mani!

Görgi. Ko dünnedä yaşasın kimseyä benzämeyän gagauz-lar! Soframızda tütsün mancalar, süüşlar hem kaurmalar.

Vani. Bizim malilerä hem mamulara benzesin bizim kitka gibi karılar! Korusunnar evi hem ayleyi (*Bakêr Länkaya hem*

Dokiṭaya, üfkeli gibi, elleri belindä.) Süpürgä gibi gezmesin-när bütün maaleyi!

Görgi. Saalıklı büüsün bizim akıllı uşaklar! Biz onnara olalım örnek, modaların ardına kaçmayalım, nicä kör kös-tebek!

Länka. Biz dä istedik düzünmää hem gözäl giyinmää, ani siz dä başlamayasınız harınnamaa!

Dokiṭa (*Görgiyä dooru*). Salt bizim imeelär verer bizä sa-alık hem umut, istärseydiniz ürek çekmää – iyin fastfud?

Vani hem Görgi (*ikisi birdän*). Ani daatmayalım ayleleri – lääzım sıkı tutalım terbeleri!

İşidiler kadınca oyunu. Hepsi oynêr. Hepsi şen. Muzıka durgunêr.

Dokiṭa (*güleräk*). Görgi, ama var mı nicä bir tırnacımda yapayım bir kedi gözü?

Görgi (*sallêr yumuruunu*). Sän ne, unuttun mu çürük gözü?

Länka (*Vaniyä güleräk*). Zaya...

Vani. Länka, üfkemi çıkartma, yapma hayvan beni!

*Karılar kaçêrlar, adamnar da ardlarına,
yumuruklarını sallayarak.
Ştena kapanêr.*

İÇİNDEKİLÄR

<i>Okuyuculara danışmak</i>	4
Ana dilim – ilin kanatlı kuş!	5
Vatanımı severim!	11
Büülü kristal havası	29
Kendi yolum	38
Din yortuları, adetlär	47
Adamaklar	75
Halk yaratmaları	83
Uşaklara	90
Çevirmelär	110
Eski klisenin içindä (<i>annatma</i>)	120
Dramaturgiya janraları	129